

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894.

Första Kammaren.

N:o II.

Tisdagen den 6 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.; och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Justerades protokollet för den 27 sistlidne februari.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bevillningsutskottets den 3 i denna månad bordlagda betänkande n:o 4 och lagutskottets samma dag bordlagda utlåtanden n:is 19—21.

Upplästes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 6, till Konungen, angående af Riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlagar.

Ledighet från riksdagsgöromålen under fjorton dagar beviljades herr *Håkansson* från och med den 8 samt herr *Fröberg* från den 12 innevarande månad.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts andra gången, skulle uppföras sist å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,34 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Onsdagen den 7 mars, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades ptokollet för den 28 nästlidne februari.

Anmälades och bordlades:

sammansatta stats- och bankoutsrottets utlåtande n:o 1, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus;

bevillningsutskottets betänkande n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om dels framläggande för Riksdagen af förslag angående inrättande af en frilagersinstitution och dels föranstaltande af utredning beträffande frågan om inrättande af en svensk frihamn vid Öresund; samt

bankoutsrottets memorial n:o 2, angående verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning.

Herr talmannen tillkännagaf, att från serafimerlasarettets direktion till honom ankommit en skrifvelse, som nu upplästes och lydde sålunda:

Till herr talmannen i Riksdagens Första Kammare.

Kongl. serafimerlasarettsdirektionen har äran härmed inbjuda herr talmannen jemte Första Kammarens öfriga ledamöter till beseende af det med anslag från statsverket ombyggda och utvidgade serafimerlasarettet söndagen den 11 dennes kl. 1 till 3 e. m., då ingång tages genom byggnaden för polikliniken, belägen närmast Kungsholms bro; och får direktionen vördsamt anhålla, att herr talmannen behagade låta denna inbjudning komma till kammarens kännedom.
Stockholm den 6 mars 1894.

På kongl. lasarettsdirektionens vägnar:

*O. M. Björnstjerna.**J. L. Cöster.*

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 28 sistlidne februari och den 2 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvaret.

1 och 2 punkterna.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

3 punkten.

Mom a) — d).

Hvad utskottet hemstält bifölls.

Mom. e).

Herr Abelin: Jag anhåller vördsamt, att i sammanhang med det nu föredragna mom. e) af punkten 3:o måtte få föredragas punkten 4:o i statsutskottets utlåtande.

Denna hemställan bifölls.

Sedan *4 punkten* härpå blifvit föredragen anförde:

Herr statsrådet friherre Rappe: Då diskussion nu, som bekant, pågår i båda kamrarne, och jag befarar att strax nödgas uppträda i medkammaren, har jag tagit mig friheten att redan nu begära ordet, oakadt rättast annars varit att låta den ärade motionären, som säkerligen vill yttra sig rörande sitt förslag, först hafva ordet.

Denna fråga är af mycket stort intresse, och det kan därför begäras, att kammaren i densamma får höra ett ord från statsrådsbänken, äfven om, som jag hört sägas, meningen skulle vara att nu endast ifrågasätta en skrifvelse. Personligen har jag intresse i denna fråga i så måtto, som det förefaller mig, som motionären vid framställningen af sitt förslag i viss mån uttalat klander öfver, att icke denna fråga, samtidigt med att den stora härordningsfrågan i sin helhet var före vid urtima riksdagen, bragtes å bane.

Motionären söker visa, att numera korpraler och vice korpraler nödgas, utöfver den tjänst de förut hade, bevista alla beväringsskrytmöten, och då denna personal för sin existens är hänvisad till skötandet af sina torp, anser han så betungande tjänstgöring komma att läggas på densamma, att ekonomisk undergång deraf varder en följd. Motionären visar detta genom att först beräkna det antal korpraler och vice korpraler, som kommer att åtgå vid beväringsskrytmötena. Han lägger härtill antalet af det underbefäl af manskapet, som måste kommenderas vid stamrekrytmötena, korpralskolorna och skjutmötena, och kommer på det sättet till ett behof så stort, att det öfverstiger det antal korpraler och vice korpraler, som finnes. Denna beräkning torde dock vid när-

Om höjning i dagaflöningen för underbefäl af manskapet vid icke garnisoneerade infanteriet och kavalleriet.

Om höjning i dagaflöningen för underbefäl af manskapet vid icke garnisoneerade infanteriet och kavalleriet.

(Forts.)

mare påseende visa sig icke vara fullt riktig. Det säges, att antalet kan komma att uppgå till 144 korpraler och vice korpraler. Men om man undersöker, huru många korpraler och vice korpraler som voro kommenderade vid fjolårets möten, så visar det sig, att antalet aldrig uppgått till högre än 97. Men dervid är att märka, att innan härordningen blifvit fullständigt genomförd kommenderas äfven till rekrytmötena vid infanteriet en del beväringsskaps, som afses för trängen. När trängen en gång blir färdig, kommer trängen sjelf att gifva undervisning åt sitt folk. På detta sätt befrias man från att behöfva kommendera fyra korpraler för detta ändamål, som sålunda blifva lediga. Om man ställer upp beräkningen så för framtiden, torde det vara lämpligt att fråndraga dessa. Den rigtigaste siffran blir då 88, såsom äfven af motionären omförmäles. Då man delar beväringsskapskapet i 8 kontingenter, torde endast sällan komma i fråga, att kompanierna öfverstiga 120 man. Under sådana förhållanden tror jag, att det är rätt att räkna med denna siffra 88.

När motionären sedermera talar om *stamrekrytmöte*, *korpralskola* och *skjutmöte*, begår han ett misstag derutinnan, att skjutmöten icke längre förefinnas. Han kommer till för stort antal, då han i detta fall beräknar ett medeltal af 20 korpraler. I verkligheten är det icke mer än 11. Då man därför räknar med alla möten, som förekomma vid indelta armén, utom regementsmötet, behöfves icke större antal underbefäl än i medeltal omkring 100 korpraler eller vice korpraler.

Nu påpekar motionären, att utan korpraler och vice korpraler skulle man kunna kommendera ett visst antal volontärer, som aflagt examen, och han kommer genom sina kalkyler till det resultat, att omkring 22 obefordrade volontärer skulle stå till föfogande. Här gör han sig åter skyldig till ett misstag, men på det sätt att han beräknar antalet volontärer till 64, ehuru det rätteligen icke utgör mer än 56. Den rätta siffran kan därför icke blifva mer än 14 à 15. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att utom dessa volontärer finnes det äfven vid hvarje regemente ett stort antal menige, som genomgått korpralskola och som kommenderas, och vill man se efter, huru förhållandena i detta hänseende ställa sig vid indelta armén, så kommer man till det resultat, att i medeltal icke mindre än 17 sådana personer finnas vid hvarje kompani.

Nu kan man invända, att icke alla dessa 17 äro lämpliga att använda såsom befäl, men det ligger i staminstitutionens idé, att man skall komma derhän, att så många som möjligt af stammanskapet skola kunna begagnas såsom befäl. Vidare är det så, att när armén skall mobiliseras, kan man icke tänka sig, att antalet officerare, underofficerare, korpraler och vice korpraler på stat skall räcka till, utan vid vår armé liksom vid alla andra arméer i världen måste befålet förstärkas med reservofficerare, reservunderbefäl och med menige i ledet, som aflagt examen och kunna användas såsom korpraler eller vice korpraler.

Nu är det icke rätt att hvarje år kommendera indelta korpraler

och vice korpraler på rekrytmötena, då de tjena så lång tid och det för deras utbildning icke behöfves, att de på detta sätt oupphörligen gå i tjänst, men deremot tror jag man kan säga, att nödvändigheten för vår armé att i farans ögonblick vara tjenstbar fordrar, att man söker ställa så till, att de, hvilka vid detta tillfälle skola göra korpraltjänst, hafva inhemtat den nödiga färdigheten och förmågan att kunna på riktigt sätt utföra sin pligt. Jag vågar derfor påstå att det hör till organisationens väsende, att det kommenderas ett visst antal man ur indelta armén för hvarje år för att göra tjänst såsom underbefäl af manskapet vid dessa möten. Härmed har jag icke sagt, att man bör taga det öfvervägande antalet sådana, men om jag inskränker mig till 3 à 4 stycken af manskapet och ett par volontärer vid hvarje kompani, så tror jag icke alls, att det är för mycket tilltaget, utan jemnt och nått hvad som bör kommenderas, på det vana vid befälsföring må förefinnas hos underbefälet, då man mobiliserar armén. På detta sätt blir det sex korpraler eller vice korpraler på stat och de öfriga t. f. korpralerna af examineradt manskap och volontärer, och det kan vara lagom. Hvad följer deraf? Jo, i stället för att hvarje år nödgas kommendera korpralerna och vice korpralerna på stat till rekrytmötena, har man ett öferskott af 50. Om man nemligen efter dessa grunder gör en kalkyl, skall det visa sig, att man såmedelst förfogar öfver ett antal af 150 korpraler och vice korpraler för mötestjenstgöringen, och då behöfvet, såsom nyss visades, är 100, slippa således hvarje år 50 kommenderas på ifrågavarande möten. Då hela antalet är 108, framgår häraf, att i regeln behöfva hädanefter korpraler och vice korpraler på stat göra tjänst endast hvar annat år på dessa rekrytmöten och hvar annat år vid regementsmötena.

Om jag nu jemför dessa förhållanden efter nya härordningen med de förutvarande förhållandena, tror jag, att deraf skall framgå, att, när den nya härordningen framlades, det icke fans några tvingande skäl för Kongl. Maj:t att ifrågasätta den förhöjning, som motionären föreslagit. Huru var det nemligen förut? Då skulle hvarje korpral deltaga i första klassens beväringmöte i 27 dagar, vidare i andra klassens beväringmöte i 8 dagar — de 8 dagar hvarmed detta möte öfersköt regementsmötet — vidare befälsmöte under 12 dagar, tillhoppa 47 dagar, således skulle korpralerna förut hvarje år deltaga i tre under olika tider inträffande möten och då gå från sina hem, der vid de följaktligen nödgades använda äfven en icke ringa tid på vägen. Om jag sammanställer detta med nuvarande förhållanden, torde herrarne finna, att under en tidrymd af 2 år upptogos korpralerna före den nya härordningen under 94 dagar, nu deremot komma endast 68 dagar i fråga. Följaktligen har bördan icke blifvit förökad. Jag tror tvärtom, att det skall visa sig, att det är mindre svårt för en landbrukare att vara borta hvar annat år än att hvarje år på sätt nämndes plottra bort tiden och begifva sig till olika slags möten.

Men, säger man, sedan beväringen fått 50 öre om dagen, ligger deri ett skäl, hvarför äfven korpralerna borde få bättre aflöning. Nu

Om höjning i dagaflöningen för underbefäl af manskapet vid icke garnisone-rade infanteriet och kavalleriet.

(Forts.)

Om höjning i dagaflöningen för underbefäl af manskapet vid icke garnisonerade infanteriet och kavalleriet.
(Forts.)

veta herrarne, att beväringmännen erhålla i sjelfva verket endast 20 öre kontant, och det öfriga beloppet ställes till deras förfogande först efter slutad tjänstgöring och utgör 27 kronor. Om man ställer upp saken på det sättet och jemför hvad beväringen erhåller med hvad underbefäl af manskapet får, så är det så, att hvarje vice korpral eller man i ledet, som kommenderas till beväringmöte, erhåller 25 öre om dagen — liksom korpralerna — såsom också utskottet påpekat. Sedermera har man å ena sidan korpralernas aflöning 120 kronor samt rotelön minst 150 kronor, tillhopa minst 270 kr.; och å den andra vice korpralernas 60 kronor och minst 150 kronor eller minst 210 kronor. Man torde finna, att jemfördt med beväringen förhållandena icke äro så ofördelaktiga för ifrågasvarande underbefäl.

Man kan säga, att det var alldeles olämpligt att gifva beväringen de 27 kronorna, men förslaget härom kom icke från krigsstyrelsen; och man kan å andra sidan medgifva, att den, som kommit till beväring åldern och skall göra sin beväringsofning, då går miste om åtskilliga arbetsdagar, hvarigenom han kan få svårt att erhålla plats, hvarför skäl kunna finnas, som tala för att han får någon ersättning. Men, som sagdt, detta har icke utgått från krigsstyrelsen, utan blef bestämdt genom förslag från Riksdagen, som gjorde det till vilkor för härordningens antagande. Härmed har jag icke sagt, att icke motionen i fråga synes mig ganska ömmande och att det icke är högeligen önskligt, att korpralerna och vice korpralerna kunde få förbättrad aflöning. Men jag tänker, att om man skall se på den ökade tjänstgöring, som kommit på befälens lott på grund af den nya härordningen, så är det icke blott korpraler och vice korpraler, som skulle behöfva förbättrad aflöning, utan äfven underofficerarne, hvilka fått vida svårare än förut, och hvarför icke äfven subalternofficerarne?

Man påstod, att militärerna ifrade för att att få den förbättrade härordningen, emedan de skulle vinna derpå, men det är alldeles tvärtom. De hafva fått ökad tjänstgöring och ökade kostnader. Jag tror att för alla vore en lönereglering skäl att tänka på.

Om man ser på de härordningsförslag, som sedan år 1875 framlagts, så skall man finna, att för de olika graderna vid armén ständigt i det närmaste samma lönebelopp ifrågasatts som de, hvilka ingingo i förslaget till den förbättrade härordningen. Man kan därför icke säga, att Kongl. Maj:t *då* hade skäl att inkomma med ökade lönebelopp. Jag skall bedja att få erinra herrarne, huru förhållandet var då urtimaförslaget framlades. Strax förut vid den ordinarie riksdagen hade förslag blifvit framlagdt, genom hvilket grundskatterna och indelningsverket skulle afskrivas och der hela den militära vinsten inskränktes till de 90 dagarna och några spridda organisatoriska förbättringar, men sedan den urtima riksdagen kommit, gälde det att, utan att den summa, som var i fråga vid den ordinarie riksdagen, väsentligen förhöjdes, komma till ett resultat, som i organisatoriskthänseende stälde sig så mycket bättre än föregående förslag, att man kunde hoppas, att det skulle vinna bifall af den del af representationen, som kunde

förutsättas hafva kunskap om hvad som fordras för en militärisk organisation. Herrarne må då icke undra på, att icke i detta förslag ingick framställning om ökad aflöning för korpraler och vice korpraler eftersom, på grund af hvad jag nyss påvisat, den tjänstgöring, som skulle åligga denna personal, icke blef större än hvad den var förut. Men, som sagdt, nog är frågan af stort intresse. Jag tror dock icke, att så stor löneförbättring, som motionären nu föreslagit, kan genomföras, eller ens att den vore fullt rättvis. 60 och 75 öre är ju mer än som för mobiliseringstjänstgöring finnes bestämdt i fältaflöningsreglementet, som fastställer aflöningen för korpral till 50 öre och för vice korpral till 35 öre. Dessutom kan den frågan göras: skall denna löneförbättring lemnas för alla kommenderingar, eller är det icke egentligen med afseende på beväringmötena, som motionären gjort sin framställning? Om framställningen inskränkes dertill att endast afse beväringmötena, och åt den ifrågavarande personalen gifves mindre belopp än motionären begärt, tänker jag att frågan kommer in i ett sådant läge, att det blir möjligt, att oaktadt de stora utgifter, som äro en följd af den förbättrade härordningen, bot kan rådås för de förhållanden, som af motionären blifvit framställda.

Det är detta jag ansett mig böra yttra vid detta tillfälle, så att det för alla blir klart, att det icke, såsom början af motionärens förslag gifver vid handen, varit något förbiseende å min sida, att ej för korpraler och vice korpraler i härordningsförslaget till urtima Riksdagen 1892 upptogs förhöjd dagaflöning, utan att denna fråga är temligen fristående, ehuru säkerligen af stor vikt och betydelse, och väl förtjent att upptagas till lösning, så snart förhållandena göra det möjligt. Ingen kan lifligare önska, att i någon mån bättre vilkor kunde beredas arméns underbefäl, än den, som närmast är satt att bevaka deras intressen.

Herr Abelin: Då vid senaste urtima riksdag förslaget till den förbättrade härordningen debatterades inom denna kammare betecknade jag den, som mig syntes alltför knappa tillgången på underbefäl vid infanteriet såsom en brist, den der med hänsyn till dess antagliga följder vore att beklaga. Jag syftade härmed huvudsakligen på den viktiga korpralsgraden, hvilkens förökande har synts mig vara icke blott med hänsyn till tjänsten i fred utan i synnerhet vid arméns försättande på krigsfot af behovet påkallad. Det var nemligen, för att nu tala endast om behovet af gradens tillökning under fred, att förutse, att med de anspråk på väsentligt ökad tjänstgöring för korpralerna, som den nya värnpliktslagen framkallade, desse, som äro för sin utkomst af det enskilda arbetet beroende, icke skulle kunna utan fara för ekonomiskt obestånd qvarstå på sina platser, der det ifrågakomme att årligen eller flera år efter hvarandra kallas till tjänstgöring under den tid af året, då deras viktigaste, bäst aflönade arbete annars skulle pågå, liksom att af samma anledning svårigheter skulle uppstå att fylla de ledigblifna platserna med därför lämpade

Om höjning i dagaflöningen för underbefäl af manskapet vid icke garnisonerade infanteriet och kavalleriet.

(Forts.)

*Om höjning
i dagaflöning-
gen för under-
befäl af man-
skapet vid icke
garnisone-
rade infan-
teriet och
kavalleriet.*

(Forts.)

personer. Mina farhågor härutinnan hafva förr än jag det väntat, blifvit besannade, ty, enligt hvad från flera de mest tillförlitliga håll blifvit mig meddeladt, hafva redan under förra året, och således innan ännu de värnpligtiges öfningar blifvit till sin fulla längd utsträckta, svårigheter i ena och andra hänseendet uppstått, och ännu större sådana emotses, då med detta år beväringsofningarna komma att få sin i värnpligtslagen bestämda högsta utsträckning. Derför och då den tillökning i korpralsgraden, som jag åsyftade, icke står att vinna, och då det är af nöden att söka förekomma, att dessa viktiga befattningar stå obesatta eller, i motsats till hvad nu är förhållandet, med mindre väl kvalificerade personer rekryteras, så återstår — syntes mig — ingenting annat än att, som motionen afser, binda vid korpralsgraden sådana aflöningsförmåner, att de redan anstälde finna sin uträkning i att stanna qvar, och att det yngre manskapet i befordran till graden ser en äfven urekonomisk synpunkt eftersträfvansvärd fördel.

Huru väsentligt det stora hela skulle härfå vinna ligger i öppen dag, och då detta, det stora helas fördel, utgör motionens yttersta mål och syfte, har jag känt mig manad att instämma i och önska bifall till densamma; och om jag nu oafsedt den utväg, som utskottet ifrågasätter för att minska korpralernas tjenstgöringsskyldighet vid beväringmötena och såmedelst göra den önskade aflöningsförhöjningen öfverflödig, det oaktadt önskar bifall åt motionen, så är det därför, att jag i viss mån betraktar denna utväg som en nödfallsåtgärd, den der icke kan i alla hänseenden nöjaktigt tillfredsställa ändamålet och hvilken, om den icke med stor urskilning tillämpas, kan leda i sina konsekvenser till betänkliga olägenheter. Då emellertid, efter den utgång frågan fått vid dess behandling i statsutskottet, någon utsigt icke finnes att vinna bifall för motionen, och då den, lagd i regeringens hand, kan vinna den allsidigare utredning, som är af nöden för att i ett sammanhang kunna ordna aflöningsförhållandena inom såväl underbefälsgraderna som för beställningsmän, får jag, som icke har något att invända mot Kongl. Maj:ts i 4:e punkten behandlade proposition, i anledning af den väckta motionen yrka, "att kammaren ville, med afslag å utskottets hemställanden i hvad de röra herr Falks motion, för sin del besluta, att Riksdagen i underdånig skrifvelse anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda, i hvad mån förhöjning i aflöningen för det icke garnisonerade infanteriets och kavalleriets underbefäl af manskapet må vara af behofvet påkallad och till nästkommande Riksdag aflåta det förslag i frågan, som af en sådan utredning föranledes".

Herr Falk: Det kan icke hafva undgått dem af Kammarens ledamöter, som tagit behörig kännedom om statsutskottets föreliggande betänkande, att de skäl, hvarpå utskottet grundat sitt afstyrkande af motionen, äro ovanligt svaga och intetsägande. Det är, såsom man finner, icke alltid som de svaga skälen dölja sig under många ord; äfven motsatsen kan understundom inträffa. Emellertid har utskottet

verkligen sagt något; det säger, nemligen: "Med anledning af motionärens uppgift angående den till vice korpral utgående dagaflöning har utskottet ansett sig böra meddela, att under beväringmöte vicekorpraler och soldater, som göra korpralstjenst, på grund af kongl. cirkuläret den 9 oktober 1860 och kongl. brevet den 10 mars 1876 åtnjuta dagaflöning med 25 öre." Om utskottet härmed velat säga, att det är en oriktig eller på misstag beroende uppgift, då jag upptagit vice korprals dagaflöning till 10 öre, får jag på det bestämdaste bestrida detta. Jag behöfver härför endast hänvisa till den af 1892 års Riksdag fastställda aflöningsstat, som upptager dagaflöningen för vicekorpraler, till 10 öre. Vice korpraler, som tjenstgöra såsom sådana, kunna således författningsenligt icke uppbära högre dagaflöning än 10 öre. Nu har visserligen utskottet hänvisat till kongl. brevet den 10 mars 1876, men huru kan ett kongl. bref af 1876 upphäva eller förändra en aflöningsstat, som 1892 års Riksdag fastställt? Det är omöjligt! För öfrigt utgår nämnda kongl. bref från en helt annan synpunkt och från helt andra förhållanden. Den tiden kommenderades nemligen blott ett visst, temligen ringa antal *korpraler* till beväringmötena, men om på grund af särskilda skäl det inträffade, att en vice korpral kommenderades att göra korpralstjenst, erhöll han denna grads aflöning, likmätigt den allmänna principen, att den som gör tjenst i högre grad skall äfven hafva den högre aflöningen, der sådan finnes. Nu är förhållandet annorlunda; nu behöfves ett mycket stort antal korpraler, så stort, att dessa icke räcka till utan *derutöfver* måste äfven samtliga *vice korpraler* kommenderas. Enligt den generalorder jag åberopat i min motion — och en likalydande är äfven i år utfärdad — äro till nämnda möten *korpraler och vice korpraler* kommenderade. Jag påstår således, att man författningsenligt icke kan gifva vice korpralerna större dagaflöning än 10 öre, så snart de i denna egenskap tjenstgöra, och detta göra de nu.

Utskottet fortsätter: "hvarjemte utskottet velat fästa uppmärksamheten derpå att, i den mån ökad antal instruktörer varder i arméns undervisningsanstalter utbildadt, inkallande till beväringmöte icke torde komma att så ofta påfordras för hvarje af ifrågavarande underbefäl." Man skulle väl häraf vilja draga den slutsatsen, att utskottet vore villigt understödja och uppmuntra de undervisningsanstalter, som afse utbildandet af instruktörer för armén. Om man emellertid vänder om bladet i utskottets betänkande och kastar en blick på elfte punkten angående volontärskolor, skall man finna, att bladet vändt sig i dubbel mening, ty der har utskottet afstyrkt ett anslag på den grund, att det samma afsåg att delvis användas till »skolutbildning för härens stammanuskap». Dessa båda ställen i utskottets utlåtande strida alldeles mot hvarandra. Måhända har emellertid utskottet egentligen menat, att volontärer skulle kommenderas till beväringmötena i stället för korpraler, och att dessa således icke "så ofta" skulle behöfva tagas i anspråk. Jag har i min motion temligen utförligt behandlat denna fråga, och då jag nu åter måste ingå på densamma, beder jag om ursäkt,

Om höjning
i dagaflöningen
för underbefäl af manskapet vid icke garnisonerade infanteriet och kavalleriet.

(Forts.)

Om höjning i dagaflöningen för underbefäl af manskapet vid icke garnisoneerade infanteriet och kavalleriet.

Om jag nödgas upprepa en del af hvad jag redan i motionen anført.

Jag har i denna motion visat, att ersättandet af korpraler genom *obefordrade* volontärer icke bör, på grund af tre olika skäl, ifrågakomma. Först och främst äro de sistnämnda icke skyldiga till sådan tjenstgöring; 2:o) är antalet volontärer, som till sådana kommanderingar vore disponibla icke tillräckligt och 3:o) äro de volontärer hvarom fråga är till större delen otjenliga såsom befäl. Hvad det första beträffar, hänvisar jag till det kongl. brefvet den 1 februari 1878, der det uttryckligen säges, att volontärer hafva "samma tjenstgöringsskyldighet som öfrigt manskap", men icke kan man säga, att härtill bör räknas att tjenstgöra såsom *befäl* utan att derfor åtnjuta ersättning. Hvad den andra saken beträffar, får jag erinra, att volontärskolorna sammandragas i september månad, samt att kommenderingen räcker till slutet af juni och således afslutas ungefär samtidigt med det första beväringmötet. De volontärer, som äro kommenderade till skolorna, kunna således icke användas till befäl för beväringmanskapet. Jag skall bedja att få meddela huru många volontärer, som till de nu pågående skolorna äro kommenderade. Inberäknadt kommenderingen till krigsskolan äro till de olika skolorna från ett regemente kommenderade 43 volontärer, från ett annat 33; vidare resp. 31, 28, 26 o. s. v. Från ett enda regemente är antalet volontärer så litet som 9; men *medeltalet* uppgår till 20, hvilket jag dock, för säkerhets skull sätter ned till 15, såsom jag i min motion har beräknat, och alla dessa volontärer kunna ju icke vid beväringsofningarne användas. Under hösten och vintern ingå volontärernas afskedsansökningar, och de nyantagna, hvilka i medeltal torde uppgå till omkring 15 på hvarje regemente, äro blott rekryter och kunna således ej heller användas. Tager man dessa förhållanden i betraktande, torde på hvarje kompani 2 eller högst 3 volontärer vara disponibla att i stället för korpraler kommenderas till beväringmötena, men då det fordras 11 à 12 korpraler för hvarje kompani och behofvet till och med *kan* uppgå ända till 18 à 19, torde man här af finna, i huru ringa grad volontärer kunna påräknas för att ersätta korpraler och vice korpraler.

Hvad slutligen det angår, att volontärerna icke äro tjenliga till befäl, så är det därför att de sakna all erfarenhet. De äro sjelfve föga annat än rekryter, och beväringmanskapets utbildning skulle lida, om den öfverlemnades i så oerfarna händer. De äro äfven olämpliga därför att de äro för unga, hvad flertalet beträffar blott 20 till 22 år gamla eller till och med yngre än beväringmanskapet, och att då sätta dem till befäl öfver beväringssynglingarne, som de kanske känna från hemorten, kan alldeles icke vara lämpligt. De äro slutligen icke tillräckligt mogna. För mig lider det intet tvifvel, att deras användning i berörda egenskap skulle medföra stora vådor i disciplinärt hänseende.

Detta allt är invändningar, som kunna göras från det allmännas synpunkt; men äfven från volontärernas egen finnas åtskilliga betänkligheter mot deras ifrågasatta användning, såsom befäl under beväringmötena.

Jag erinrar att enligt ofvannämnda kongl. bref äro de icke skyldiga dertill. Derjemte hafva volontärerna på senaste tiden fått åtskilliga nedsättningar i sina löneförmåner. Provianteringsstaten har icke obetydligt minskats; portions-skillingen har blifvit nedsatt från 12 till 6 öre. Om de nu äfven skulle kommenderas till de långvariga beväringsskrytmötena, skulle sannolikt största delen af deras lön under denna tid förtäras, och det blefve dem omöjligt att sedan skaffa sig någon sysselsättning eller på enskild väg förvärfva något. Följden torde således blifva den, att svårighet uppstode att rekrytera volontärplatserna, eller åtminstone att volontärerna toge afsked omedelbart efter genomgången skola; och slutresultatet blefve sålunda, att man utan att hafva *hjelpt* korpralerna skulle *stjelpa* volontärerna och sålunda finge hvarken korpraler eller volontärer.

Om höjning i dagaflöningen för underbefäl af manskapet vid icke garnisoneerade infanteriet och kavalleriet.

(Forts.)

Hvad slutligen angår korpralerna, har jag i min motion så utförligt motiverat det angående förhöjning i deras aflöning framställda förslaget, att det är mig motbjudande att ytterligare derpå ingå, och det torde knappast vara behöfligt. Jag tror, att hvar och en, som, utan förutfattade åsigt, tagit kännedom om motionen, skall erkänna det berättigade och nödvändiga i hvad der föreslagits.

Emellertid torde jag böra till besvarande upptaga några anmärkningar, som statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet gjorde mot min framställning, och jag kan göra det i största korthet, då han icke längre är här i kammaren närvarande.

Han sade, att mina beräkningar rörande antalet vid beväringsskrytmötena erforderliga korpraler icke voro fullt rigtiga. Det är ju möjligt att antalet korpraler och vice korpraler, som under förlidet års öfningar tjenstgjort, varit något lägre än den normalberäkning jag uppställt; men detta måste i så fall hafva berott på ett undantagsförhållande, att nemligen beväringens antal varit lägre än det vanliga, ty behovet af korpraler beror ju på beväringsskrytmanskapets antal. Då emellertid min beräkning icke afser undantagsförhållande, utan är stödd på den i ämnet utfärdade generalorder, så måste jag bestrida att den är oriktig.

Det anmärktes äfven, att jag begått ett misstag i afseende på volontärernas antal. Detta är så till vida riktigt, att vid hvarje regemente endast finnes 56 volontärer *på stat*; men regements-cheferna äro berättigade antaga volontärer *öfver stat*, hvilket flerstädes i temligen stor utsträckning sker, och om man beräknar volontärerna öfver stat blott till en för kompani, då uppgår antalet till 64, såsom jag har angifvit. Jag har nyss meddelat, att till innevarande års skolor äro från ett enda regemente kommenderade 43 volontärer, och då härtill lägges 12 volontärkorpraler och vice korpraler, tillsammans 55, så visas lätt att detta icke varit möjligt i fall *hela* antalet volontärer blott varit 56. Om för öfrigt min beräkning af 64 volontärer skall betecknas såsom ett misstag, så är det åtminstone ett misstag som *stärker* min framställning i stället för att försvaga den, enär ju antalet volontärer då blir *ännu mindre* än hvad jag beräknat.

*Om höjning
i dagaflöning-
gen för under-
befäl af man-
skapet vid icke
garnisone-
rade infan-
teriet och
kavalleriet.*

(Forts.)

Slutligen har chefen för landtförsvarsdepartementet sökt visa, att korpralerna i medeltal icke behöfde kommenderas till beväringmötena mer än hvartannat år, på grund deraf att ett betydligt antal examineradt *manskap* kunde användas i korpralernas ställe. Det är naturligt att om man kommenderar *manskap* till dessa möten, slippa *korpralerna*; men detta innebär, såsom jag ock i min motion antydt, att lindra en börda för den ene genom att lägga den på en annan, hvilket svårligen kan ske utan att begå en orättvisa, och på detta sätt kan man icke *afhjelpa* de missförhållanden, som äro i fråga; på sin höjd *undanskjuta* frågan ett eller annat år.

Jag återgår till sjelfva huvudfrågan, om korpralsaflöningens förhöjning. Är icke denna fråga oändligt enkel? Hvad är det som ifrågasättes? Vid den urtima riksdagen utsträcktes beväringens vapenöfningar till 90 dagar, och således måste äfven korpralernas tjänstgöring utsträckas i samma mån. Då nu korpralernas aflöningsförmåner både genom sin art och sin beskaffenhet äro sådana, att deras eget arbete i väsentlig grad erfordras för familjens underhåll, är det icke då naturligt och billigt, att de få ersättning för det förökade arbete, som dem ålägges. Huru ofta har icke i denna kammare samt i Riksdagen ökad aflöning ifrågasatts för tjänstemän, som ålagts ökad arbete, och alltid har man funnit saken billig. Men skall icke billigheten och rättskänslan få göra sig hörda, då det är fråga om korpralerna?

Den föreliggande frågan inskränker sig emellertid icke endast till att öfva rättvisa, såsom jag vill kalla det, mot korpralerna och bereda dem en skälig ersättning för deras ökade arbete; denna fråga har långt större dimensioner, den sträcker sina rötter långt djupare, ty den berör i sjelfva verket grundvalen för hela härorganisationen, och på dess lösning beror, enligt mitt förmenande, huruvida stammen skall kunna häfda sin ställning och bibehålla sin betydelse i den nuvarande organisationen. Om nemligen korpralernas ställning icke förbättras, om till följd deraf den nuvarande korpralsgraden så småningom nödgas afgå utan att kunna ersättas eller åtminstone utan att kunna ersättas med lämpliga personer, om således den ytterst viktiga korpralsgraden försvagas och försämras samt förlorar sitt anseende, och kompanibefälet beröfvas det ovärderliga stöd, som det nu eger i en god korpralsgrad; om för stamsoldaten korpralsbefordran icke innebär en lockelse utan snarare motsatsen, om han beröfvas allt personligt intresse i tjänsten och förvandlas till en tanklös maskin, ja då, mine herrar, går stammen sin upplösning och sitt förfall till mötes, men dermed är också den pelare, som uppbär hela den nuvarande organisationen, på ett betänkligt sätt rubbad och undergräfd. Hvar och en, som i den nu antagna försvarsorganisationen önskar finna en trygghet för våra viktigaste intressen och en full valuta för de oerhörda uppoffringar, som nationen ålagt sig, bör låta sig angeläget vara att söka förekomma ett sådant sakernas tillstånd, som jag i nu anförda ord sökt gifva en föreställning om. Ty det står fast och kan

aldrig nog ofta eller för starkt betonas, att på *stammens beskaffenhet* beror hela den nuvarande härordningens duglighet. Det är nemligen endast i förening med en god *stam*, som man kan hoppas att härordningen skall befinnas betryggande.

Nu har emellertid utskottet ansett, att tillräcklig utredning i frågan icke förefinnes. Jag vågar tro, att den utredning, som i motionen förebragts, är temligen uttömmande, och tager man tillika i betraktande den enhälliga opinion från landets alla delar, bokstaffigen från Ystad till Haparanda, som gifvit sig tillkänna i frågan, så skall utskottets antydning om bristande utredning finnas vara obefogade. Då jag emellertid nu icke vill yrka bifall till min motion på grund af den ställning frågan för ögonblicket har, och då en högt ärad talare framställt förslag om en skrivelse till Kongl. Maj:t i frågan, får jag för min del biträda hans förslag, viss derom, att hvarje utredning i frågan endast skall ytterligare bekräfta nödvändigheten af att korpralernas och vice korpralernas aflöning så pass förhöjes att de kunna i tjensten kvarstå och så att korpralsbefordran innebär lockelse för stamsoldaten.

Om höjning i dagaflöningen för underbefäl af manskapet vid icke garnisonerade infanteriet och kavalleriet.

(Forts.)

Herr Wester: I en tid, då man måste söka nya skattekällor, och då tilläggsbevillning är erforderlig, torde hvarje ökning på denna hufvudtitel böra med största försigtighet upptagas. Men den af motionären begärda höjningen af löneförmånerna för korpraler och vice korpraler anser jag icke blott behjertansvärd utan rent af nödvändig. Det har på många trakter i vårt land visat sig vara med allt större svårigheter förenadt att anställa dugliga och lämpliga rekryter. Huru mycket större skola icke dessa svårigheter blifva, om tjänstgöringen ökas utan att dermed följer ökad aflöning, för att nu icke tala om de svårigheter, som uppstå genom förhöjda arbetslöner samt lättheten att skaffa sig lönande arbete! Jag tror därför, att det under sådana förhållanden icke kommer att blifva fråga om att söka efter de lämpligaste och dugligaste rekryterna, utan man måste fastmer taga hvad man kan få, ty den tänkande ynglingen, som genom pligtroget arbete önskar sörja för sin framtid, lär knappast vilja binda denna sin framtid vid den indelte soldatens tröja, då han äfven i händelse af befordran till korpral, knappast har utsigt att kunna försörja sig och de sina. Det sades på sin tid, att 90 dagar vore för kort öfnings-tid för den värnpligtige, men det hänvisades då på den utmärkta ledning och det stöd, som beväringmanskapet skulle komma att ega i stamtruppen; men skall denna verkligen blifva hvad man åsyftade att den skulle vara, nemligen ett verkligt stöd och ledning för beväringen, tror jag att korpralerna måste hafva tillräcklig aflöning. Jag fruktar annars, att den hängifvenhet och det intresse, hvarmed de omfattat sitt kall, fasthellre skall förbytas i likgiltighet och missnöje samt att de blifva mottagliga för den sociala rörelse och oro, som allt hastigare bryter sig fram i vår tid. Den indelte soldaten står visserligen ej utanför eller öfver folket, utan midt ibland det, samt tillhör det genom sina lefnadsvanor och böjelser. Det torde icke vara

Om höjning i dagaflöningen för underbefäl af manskapet vid icke garnisoneerade infanteriet och kavalleriet. klokt att, genom att icke betala honom för det arbete han utför, sätta honom i de missnöjdes led.

Jag ber herr talman, att få yrka bifall till den föreslagna skrifvelsen.

Friherre von Otter: Kammaren lär knappast af mig förvänta, att jag skall i frågan anföra några egentliga sakskäl, som kunna inverka på den föreliggande frågans bedömande. Jag har begärt ordet af den anledningen, att jag inom utskottet har äran vara ordförande på den afdelning, som haft den förberedande behandlingen af denna motion om hand, och det är således äfven min skyldighet att för kammaren redogöra för de allmänna synpunkter, som ledt utskottet eller, rättare sagdt, afdelningen vid denna behandling.

För att då till en början taga i betraktande sjelfva framställningen, som afser att öka dels det nu ifrågavarande anslaget med 126,000 kronor och dels ett annat anslag med 5,000 kronor, så är det temligen uppenbart, — och något annat lär väl icke heller motionären hafva förväntat, oaktadt den utredning han framlagt visst icke kan sägas vara otillfredsställande — att utskottet icke deruti kan hafva haft något sådant stöd, att det skulle hafva kunnat gå till kamraren med hemställan om bifall till motionen. Hvarken på afdelningen eller inom utskottet sänkades uttalanden af sympati för den gjorda framställningen, men ju mer man kom frågan in på lifvet, desto tydligare fann man, att ett obetingadt bifall till motionen skulle föra in på ett område, så stort, att man egentligen icke kunde se hvar det skulle sluta. Departementschefen har redan påpekat, att om lönetillökning här skulle gifvas åt korpraler och vice korpraler, så kunde med samma rätt fordras en ökning i underofficerarnes aflöning, och motionären har sjelf framhållit, att hvarken hofslagare eller sjukvårdssoldater hafva tillräcklig aflöning. Ett bifall till förslaget i fråga skulle därför enligt mitt förmenande medföra rätt till framställning om lönetillökning äfven åt andra vid den icke garnisonerade armén. Dessutom och särskildt med hänsyn till hvad departementschefen yttrat, att hädanefter endast hälften af ett regementes korpraler och vice korpraler årligen kommer att tjenstgöra vid beväringens vapenöfningar, och då jag icke kan se något skäl, hvarför de, som *icke* tjenstgöra vid ifrågavarande möten, skulle uppbära förhöjd aflöning för sådan tjenstgöring, kan jag för min del icke finna annat än att, om någon lönetillökning skall beviljas, bör denna icke utgå från det anslag, som motionären föreslagit, utan från anslaget till beväringens vapenöfningar. De 25 öre, hvarom herr Falk nyss talade och som han sade numera författningenligt icke kunde utgå sedan nya aflöningsstater blifvit antagna, utgå naturligtvis från anslaget till beväringens vapenöfningar, och skulle förhöjning i korpralers och vice korpralers dagaflöning ega rum, skulle den enligt min åsigt icke utgå såsom ordinarie aflöning utan såsom tillägg för den tid de tjenstgjorde vid beväringmötena. Emellertid är det, såsom jag nyss nämnde, enligt mitt begrepp nödvändigt att taga så många andra synpunkter i beaktande då man ingår på denna fråga, att det

(Forts.)

icke varit möjligt för utskottet att, med den utredning som föreligger, gifva ett varmare erkännande åt motionens syfte än som nu blifvit gifvet. Motionären sade, att utskottets skäl vore svaga och intetsägande. Ja, så är det ju ofta, då man gerna vill en sak, som man anser behjertansvärd, men ändå icke vågar af hänsyn till andra viktiga frågor, som dermed sammanhänga, att derpå ingå.

Sedan emellertid genom den diskussion, som nu förevarit, regeringens uppmärksamhet blifvit fästad på dessa förhållanden, tror jag för min del, att kammaren gör rättast uti att bifalla utskottets förslag, hvartill jag tager mig friheten att yrka bifall.

Om höjning i dagaflöningen för underbefäl af manskapet vid icke garnisone-rade infanteriet och kavalleriet.
(Forts.)

Herr Brehmer: Herr Falks motion berör så behjertansvärda förhållanden, att jag för min del helst skulle hafva önskat, att ett bifall kunnat vinnas för denna motion. Då man vid urtima riksdagen, för att komma till ett positivt resultat i härordningsfrågan, snart sagdt *nödgedes* bygga på den bestående grunden, är det, enligt min tanke, nödvändigt att sedan söka godtgöra eller komplettera hvad som då icke på en gång kunde vinnas, i afseende på den viktiga del af härordningen, som *stammen* nu, måhända mer än förr, intager. Härtill hör framför allt en förbättrad dagaflöning för korpraler och vice korpraler.

Utan ett dugligt och pålitligt underbefäl i dessa grader tror jag, att den utsträckta beväringsöfningen icke kan blifva fullt effektiv. Man bör komma ihåg, att detta underbefäls tjenstgöring icke inskränker sig till endast sjelfva öfningsfältet, der det gäller att bibringa beväringsrekryten de mera mekaniska färdigheterna, vapnets bruk, marscher, manövrer m. m., utan snart sagdt hvarje stund på dagen deremellan, i läger och baracker, måste detta underbefäl genom den ständiga sammanvaron utöfva inflytande på bevärings-ynglingen i moraliskt, intellektuelt och disciplinärt hänseende och således tillika hafva en rent nppfostrande uppgift. Huruledes denna uppgift fylles, derpå beror i ganska väsentlig mån beväringsrekrytens *hela* militära utbildning. För närvarande ser det sannerligen mycket mörkt ut. Man kan icke med bästa vilja bland stamtruppen utvälja de bästa och pålitligaste till korpralsbefordran — emedan de icke vilja ernå sådana, och tvång kan man icke i längden använda.

Motionären har för öfrigt i sin motion så utförligt angifvit grunderna och skälen för en förhöjning i dagaflöningen och äfven i sitt anförande i dag, att jag icke kan hafva mycket att tillägga. Jag vill endast ifrån det regemente, jag tillhör, konstatera, att missnöjet inom dessa båda grader är särdeles stort och att ansökningar om entledigande ifrån korprals- och vice korprals-befattningar numera mycket oftare än förr inkomma, ehuru kompanicheferna göra allt hvad de kunna för att hålla tillbaka dylika ansökningar. Man kan säga, att detta missnöje nådde sin spets på Helsinge regemente, då 2 soldater, som voro kommenderade till korpralskolan 1893, rymde från *mötesplatsen* för att undgå att göra sig kompetenta till befordran.

*Om höjning
i dagaflöning-
gen för under-
befäl af man-
skapet vid icke
garnisone-
rade infan-
teriet och
kavalleriet.
(Forts.)*

Jag skulle helst hafva önskat bifall till herr Falks motion oförändrad, men då någon utsigt dertill icke lärer förefinnas, skall jag, herr talman, förena mig med dem, som yrka bifall till det skrifvelseförlag, som framstälts af herr Abelin.

Herr Casparsson: Ehuru jag väl vet, att det är en mycket vansklig uppgift att söka förutsäga kommande ting, var jag dock fullt öfvertygad, att jag skulle blifva sannspådd, då jag förutsade vid urtima riksdagen 1892, att de beräkningar, som herr chefen för generalstaben hade uppställt, icke skulle hålla streck, såväl beträffande den beräknade dagkostnaden för de utsträckta beväringsofningarne, som äfven för de indelta korpralernas och vice korpralernas tjänstgöringsförhållanden. Generalstabschefen beräknade, att den indelta arméns korpraler och vicekorpraler skulle behöfva kommenderas till tjänstgöring hvar tredje eller möjligen blott hvar fjärde år. Nu hafva vi nyss hört af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, att en sådan kommendering återkommer *hvart annat år*, och det är ju möjligt att en ytterligare korrigering i detta fall kan komma att ega rum. Chefen för generalstaben stödjer sitt antagande derpå, att vid hvarje regemente skulle blott behöfva kommenderas 66 korpraler och vice korpraler. Af dessa 66 skulle 34 kunna tagas af volontärkorpralerna och obefordrade volontärer och återstoden, eller 32, af den indelta arméns korpraler. Detta betänkande afgafs i augusti år 1892. Det hade blott förgått 5 månader, då, såsom en talare nyss omnämnde, det utkom en generalorder, hvarigenom vid hvarje kompani, som understege 120 man, skulle kommenderas 11 korpraler och vice korpraler, och om det öfverstege 120 man, 18 korpraler och vice korpraler. Således vid hvarje regemente minst 88, eventuellt 144, korpraler och vice korpraler, hvilket således är en icke obetydlig skilnad emot hvad chefen för generalstaben beräknat. Dertill kommer, att icke någon beräkning skett för de korpraler, som kommenderades till den indelta stammens korpralskolor, skjutmöten, m. m. och hvilka motionären beräknat till 20, men af chefen för landtförsvarsdepartementet nyss uppgifvits till icke flere än 11 eller 12. I hvad fall som helst kommer korpralsgraden att anlitas ganska mycket. Ett ytterligare stöd för detta mitt antagande har jag i den bilaga, som vid urtima riksdagen åtföljde de beräkningar, som chefen för generalstaben i detta afseende hade gjort. Bilagan n:o 6 A 5 å sidan 229 (beräkning af dagaflöningskostnaden för befäl vid infanteriet, före ökningen af dagantalet) angifver, att enligt det framställda förslaget skulle kommenderas 2,448 korpraler och vice korpraler i 30 dagar och 2,448 korpraler och vice korpraler i 90 dagar. Sammanlagdt utgör detta 293,760 öfningsdagar. Fördelas detta på de 2,800 korpraler och vicekorpraler, som finnas vid indelta armén och Vermlandsjägare, utgör det på hvarje korpral ett antal af 105 eller noga räknadt 104,9 öfningsdagar. Jag kan således af dessa uppgifter icke finna annat än att korpralerna komma att kommenderas hvarje år till den fulla

utsträckningen af 90 dagar, då de ökade öfningarne blifvit fullt genomförda.

De skäl, som utskottet anfört för sitt afstyrkande, har motionären redan berört. Jag kan dock icke underlåta att ytterligare betona hvad han framhållit, nemligen betänkligheten af att, sedan Kongl. Maj:t för Riksdagen framlagt aflöningsstat och Riksdagen godkänt denna aflöningsstat, Kongl. Maj:t skulle kunna öferskrida densamma. Aflöningsstaten upptager för vice korpraler en dagaflöning af 10 öre, och jag föreställer mig, att de af utskottet åberopade kongl. breffen af 1860 och 1876 icke kunna upphäfvade de bestämmelser, som i denna aflöningsstat *nu* finnas fastställda. Jag föreställer mig äfven, att det kunde vara ett vanskligt tilltag att låta de kommenderade vice korpralerna åtnjuta korprals aflöning med 25 öre.

Utskottet har vidare fäst uppmärksamheten på, att i den mån ökad antal instruktörer varder i arméns undervisningsanstalter utbildadt, inkallande till beväringmöte icke torde så ofta ifrågakomma. Det betyder, att *manskapet* i stället skulle komma att kommenderas. Detta är att bota ett ondt med ett dubbelt värre. Om det redan för en korpral, som dock har sin korprals aflöning, är ekonomiskt betungande att nödgas undergå dessa långa möten, är det påtagligt, att denna kommendering skall för *manskapet*, som icke har någon sådan aflöning, blifva ändå mera förstörande, och följden blir naturligtvis att det manskap, som kommenderas att genomgå dessa förberedande korpralskolor, ställa sig så dumma och obegripliga som möjligt för att slippa dessa kommenderingar i egenskap af underbefäl.

Jag tror verkligen, att dessa förhållanden äro så allvarsamma, att de väl förtjena att tagas i betraktande, så att icke, i motsats mot hvad den anakreontiske skalden sjöng: »här är inga *gemena* här är bara *korpraler*», krigsstyrelsen i en framtid får anledning att utbrista: här är *bara gemena*, här fins *inga korpraler*.

Jag tror att den skrifvelse, herr Abelin föreslagit, förtjenar allt afseende, och för min del ber jag på det varmaste få understödja densamma, att Kongl. Maj:t måtte taga dessa bekymmersamma förhållanden i det allvarligaste öfvervägande.

Jag anhåller om bifall till det af herr Abelin framlagda skrifvelsförslaget.

Herr Björnstjerna: Jag är tacksam emot motionärerna för att de fäst Riksdagens och Kongl. Maj:ts uppmärksamhet vid den mindre goda ställning, som korpraler och vice korpraler för närvarande intaga. Men jag tror icke, att just dessa grader äro de sämst lottade. Jag föreställer mig nemligen, att underofficerarnes lott är ändå sämre, och att de skulle i första rummet förtjena att få någon löneförbättring. En sergentlön af 2:a klassen uppgår till 450 à 520 kronor och hans dagaflöning är endast 80 öre. En sergent intager likväl en sådan ställning, att han icke kan gå i dagsverk och, såsom underbefäl och *manskapet*, skaffa sig förtjenst. Man har större an-

Om höjning i dagaflöningen för underbefäl af manskapet vid icke garnisone-rade infanteriet och kavalleriet.
(Forts.)

Om höjning i dagaflöningen för underbefäl af manskapet vid icke garnisonerade infanteriet och kavalleriet.
(Forts.)

Om höjning språk på honom, hvilket föranleder honom till större utgifter. Jag föreställer mig därför, att sergeanternas aflöningsförhållanden i första rummet torde tagas i betraktande. Om jag icke fattade herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet orätt, synes mig äfven han vara af denna åsigt. Dertill komma de redan förut åberopade beställningsmännen, sjukvårdssoldaterna, hofslagarne och gearshandtverkarne. Alla dessa skola genomgå en lång undervisningskurs innan de blifva fullt utbildade, då de sedan ganska träget kommanderas till möten. De hafva endast en aflöning af 12 öre om dagen.

Utskottet har visat sig ganska välvilligt emot motionen och yttrar icke ett enda ord till underkännande af de åsigt, motionärerna framhållit. Utskottet rättar endast ett par misstag, som de begått, och tillägger blott: »då i allt fall, i fråga om de af motionären uppgifna missförhållanden i afseende å dessa underbefäls aflöning, sådan utredning icke föreligger, att utskottet ansett sig derpå kunna grunda någon framställning, har utskottet icke funnit sig böra tillstyrka bifall till ifrågavarande motion».

Ingen lärer väl kunna neka till, att det varit omöjligt för utskottet att, på enskild motionärs framställning, tillstyrka en årlig utgift af 130,000 kronor. Så utredd var väl icke heller frågan, att ej en annan utredning vore erforderlig, innan man kan döma om behofvet och huruvida dessa korpraler och vice korpraler äro de mest behöfvande.

Det är mig väl bekant, att, såsom äfven här uppgifvits, vid många regementen det är ganska svårt att få korpraler. Manskapet undandrager sig på allt vis att blifva befördradt. Jag har likväl hört, att inom andra trakter af landet, t. ex. i Skåne, låra korpralsplatserna vara ganska mycket eftersökta.

Hvad den af herr Abelin nu föreslagna skrifvelsen beträffar, finner jag deri en brist, i det att den endast gäller underbefäl af manskap, under det att underofficerare deri icke äro inbegripna. Jag skulle förr vara benägen att sluta mig till denna skrifvelse, såvidt den gälde underbefäl i allmänhet. Nu gör den icke det, och att bifall inom denna kammare till en sådan skrifvelse icke kommer att gagna till mycket är fullkomligt uppenbart. Jag har i utskottet eller på den afdelning, som behandlade frågan, bjudit till att få in i motiveringen någonting liknande hvad herr Abelin nu föreslagit, men jag fann, att det var alldeles omöjligt. I Andra Kammaren hade det dessutom icke haft någon utsigt att gå igenom, och dermed vore skrifvelseförslaget fallet.

Jag får för min del yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre Leijonhufvud: Jag skall icke drista mig att här upp-repa hvad som sagts i afseende på det orättvisa i aflöningsförhållanden emellan befäl och trupp, som nu förefinnes. Här har blifvit påpekadt, huru dessa aflöningsförhållanden undergräfvat hela korpralsinstitutionen. Men det är icke nog med att det undergräfvat hela denna

institution af korpraler och vice korpraler, det undergräfvat, kan man säga, hela vårt indelta stamsystem. Herrarne veta alla, och det har äfven förut blifvit påpekadt, att i afseende å befälet göra de, som blifvit befordrade, mången gång sådana saker, som nödvändigt medföra deras degradering. Det kan icke verka förmånligt inom en stam, att befälsgrad, i stället för att vara lockande, blir någonting, som hvar och en försöker undandraga sig.

Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet har påpekadt, att i stället för korpraler och vice korpraler kunna och böra soldater af stammanskapet kommenderas såsom befäl. När man nu vet, att de, som i första hand befordras till korpraler och vice korpraler, äro sådana, som i skolan utmärkt sig både genom färdighet och äfven genom sin conduit, och dessa sedermera anse sig tvungna, i följd af de aflöningsförhållanden som äro rådande, att företaga sig sådana saker, som göra att de blifva degraderade, så kunna dessa icke vidare komma i fråga att antagas till befäl. Skall nu af stammanskapet, såsom äfven skett, kommenderas till tienstgöring såsom underbefäl, bör väl en reduktion i afseende å de mest lämpliga ega rum och antalet inkränkas till ett minimum.

Detta verkar äfven på sjelfva rekryteringen, hvilken blifvit svårare och svårare för hvarje år, icke därför att de, som vilja blifva soldater, få genomgå skolorna, dessa undandraga de sig icke, men de vilja icke, genom att der inhemta hvad de skola, göra sig förtjenta af befordran, utan de göra i stället allt möjligt för att de dertill icke måtte komma i fråga. Detta har redan påpekats af herr Casparsson. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att det sträcker sig ända till rekryteringen af stammen, då de unga pojkar, som skola blifva soldater, gerna undandraga sig blott och bart därför, att deras aflöningsförhållanden vid befordringen äro alldeles för litet lockande.

I afseende å sjelfva motionen tror jag icke, att den har någon framgång. Jag anhåller att få förena mig med herr Abelin i hans skrifvelseförslag.

Friherre Klinckowström: Jag ber att i afseende å den nu föredragna punkten få tillägga ett par ord. Herr Falks motion är utan tvifvel både riktig och behjertansvärd, men såvidt jag kunde fatta, i formen origtig, ty en dylik fråga skall ovilkorligen, för att kunna vinna Riksdagens bifall, komma ifrån regeringen. Skulle jag nu, behjertande herr Falks motion, i saken göra något, så är det att förena mig med dem, som önska framgång åt herr Abelins skrifvelseförslag, hvilket jag anser i formen vara det rättaste, men fråga är, huruvida ett dylikt skrifvelseförslag vinner framgång i Andra Kammaren. Utan denna veta herrarne väl, att ett sådant skrifvelseförslag, staldt till Kongl. Maj:t af den ena kammaren, men icke af den andra, kommer af statsrådet att officiellt kastas i papperskorgen. Det är därför jag önskar framgång åt och ämnar med min röst votera för herr Abelins förslag i denna fråga.

*Om höjning
i dagaflöning-
gen för under-
befäl af man-
skapet vid icke
garnisone-
rade infan-
teriet och
kavalleriet.*

(Forts.)

Om höjning
i dagaflöningen
för underbefäl af manskapet vid icke
garnisonerade infanteriet och
kavalleriet.
(Forts.)

Herr Falk: Jag skall icke blifva mångordig, men anser mig nödsakad till bemötande upptaga några inkast, som blifvit gjorda mot min motion.

Två talare hafva framhållit, att det är icke blott korpraler och vice korpraler, som behöfva förbättring i aflöningsförhållanden, utan äfven underofficerare och beställningsmän. Hvad de senare beträffar, så tror jag mig i min motion hafva framhållit, att de äro i behof af förhöjning. Hvad åter angår underofficerarne, torde kammaren erinra sig att så sent som 1891 beslöt Riksdagen på Kongl. Maj:ts framställning en förhöjning af underofficerarnes dagaflöning från 40 till 80 öre. Skulle det nu vara riktigt, att enskild motionär upptog denna fråga och begärde en ytterligare förhöjning, då Riksdagen så nyss sagt sitt ord dervidlag? Jag tror icke det skulle vara skäl. Med detta vill jag visst icke förneka behofvet äfven för underofficerarne att erhålla en förbättring i sina vilkor, ty deras ställning är ganska dålig; men från min synpunkt som motionär fans icke tillräcklig anledning att upptaga en fråga, som Riksdagen så nyligen fattat beslut uti. Hvad beställningsmännen beträffar, så finnas de icke upptagna i den af Riksdagen fastställda aflöningsstaten; deras portionsšķilling utgår således *icke* af aflöningsanslaget, utan af *vapenöfningsanslagen*. Frågan rörande beloppet af denna portionsšķilling afgöres af Kongl. Maj:t på administrativ väg. Jag ber att i detta hänseende få erinra om hvad herr statsrådet och chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet yttrade i sitt anförande till statsrådsprotokollet vid urtima riksdagen 1892; han säger, pag. 47, att »frågan om beloppet af den menig soldat vid indelta armén tillkommande tobakssķilling eller dagaflöning är icke af beskaffenhet att böra till Riksdagen hänskjutas», och detta är riktigt; ty, såsom jag redan har sagt, denna fråga är beroende på en administrativ åtgärd af Kongl. Maj:t, och då beställningsmännens aflöning således icke bör, eller, under nuvarande förhållanden, rätteligen *kan* underställas Riksdagens pröfning, har jag ej heller kunnat annorlunda vidröra frågan än som i min motion skett.

Friherre von Otter har menat, att om en ökning i dagaflöningen för korpraler och vice korpraler skulle ifrågasättas, så borde den icke ske genom att öka anslaget till *befälsaflöningen* utan genom att öka anslaget till beväringmanskapets *vapenöfningar* på den grund, att när de uppbära 25 öre i st. f. 10 öre, såsom staten upptager, då borde skilnaden falla vapenöfningsanslaget till last och icke befälsaflöningsanslaget. Denna argumentation stöder sig på det bestämda misstaget, att vice korpralerna skulle ega uppbära 25 öre i dagaflöning. Såsom jag redan har erinrat, upptager den af Riksdagen fastställda aflöningsstaten för vice korpraler 10 öre, och så snart de i denna sin egenskap tjenstgöra, hvilket sker när de såsom *vice korpraler äro kommenderade*, hvilket är förhållandet under beväringmötena, enligt den af mig åberopade generalorder, kunna de ej författningsenligt erhålla högre dagaflöning än 10 öre, och jag tillåter mig säga, att om sådant har egt rum, så har det skett på sidan om författningen. Härmed är äfven

besvarad den tillvitelse för begånget misstag, som en senare talare velat göra mig, i fråga om min uppgift rörande vice korpralernas dagaflöning, ett misstag, hvilket icke ligger på min sida utan hos statsutskottet.

Herr Björnstjerna har medgifvit, att korpralsbeställningarne äro svåra att tillsätta, men han har tillika sagt, att i vissa orter t. ex. Skåne vore dessa beställningar eftersökta. Jag ber att med anledning deraf få meddela några officiella uppgifter, som jag har i min hand. Af dessa framgår, att vid norra skånska infanteriregementet hafva under 1893 dels erhållit afsked före uppnådd pensionsålder, dels entledigats på egen begäran 2 korpraler och 9 vice korpraler, och under de första 7 veckorna af detta år hafva 6 vice korpraler på egen begäran entledigats från vice korpralsbefattningen, och 2 vice korpraler hafva erhållit afsked före uppnådd pensionsålder. Vid södra skånska infanteriregementet hafva under den förflutna delen af detta år 1 korpral och 1 vice korpral erhållit afsked och 4 vice korpraler blifvit på egen begäran endtledigade. Ungefär enahanda är förhållandet vid kavalleriet. Jag tror icke, att man med sådana siffror för ögonen har skäl till antagandet, att korpralsbefattningarne äro eftersökta i Skåne. Då ställningen var sådan jag nu skildrat den redan de första veckorna i år, så lära, när man hinner närmare vapenöfningstiden, siffrorna antagligen komma att betydligt öka sig.

Friherre Klinckowström slutligen har medgifvit, att min motion är riktig i sak, men förklarar, att den är oriktig i form, därför att en sådan framställning, som denna, bör icke komma till Riksdagen utan genom regeringens initiativ. Jag vet icke, om han anser frågan i och för sig så vigtig, att den påkallar regeringens initiativ eller om det är summan af den ifrågasatta förhöjningen i dagaflöningen som gör det. Jag ber emellertid att få säga, att sådana skäl som friherre Klinckowströms kunna anföras nästan mot hvarenda motion, som framlägges. »Nej, det får icke enskild motionär göra utan det är regeringens sak» skulle med lika stort skäl kunna sägas om en hel mängd motioner, på grund af hvilka högst vigtiga beslut fattats. Det är exempelvis icke mera än ett par dagar, sedan den vigtiga representationsfrågan afgjordes, hvilken väl från början tillkommit på enskild motionärs initiativ. Samma är förhållandet med frågor sådana som utsträckning af den politiska och kommunala rösträtten, afskrifning af grundskatter, och till och med hela härordnings- m. fl. förslag, hvilka utgått från enskild motionär. Jag tror således icke, att det argumentet duger, ty det kan tillämpas på snart sagt hvilket förslag som helst.

Herr Casparsson: Jag vill endast, gent emot den mycket väl grundade anmärkning, som framställdes af talaren på elfsborgsbänken, att det är mycket tvifvel underkastadt, huruvida Andra Kammaren kommer att biträda denna skrivelse, erinra, att i lördags beslöt kammaren en skrivelse, hvilken man var fullt öfvertygad, att Andra Kammaren icke skulle biträda. Det var således en opinionsyttring.

Om höjning i dagaflöningen för underbefäl af manskapet vid icke garnisonerade infanteriet och kavalleriet.

(Forts.)

Om höjning
i dagaflöning-
gen för under-
befäl af man-
skapet vid icke
garnisone-
rade infan-
teriet och
kavalleriet.

(Forts.)

Jag anser att en skrivelse i nu antydd riktning äfven skulle vara en opinionsyttring från Första Kammaren, hvilken utan tvifvel skulle hafva sin ganska stora betydelse.

Friherre von Otter: En talare yttrade, att jag begått ett misstag då jag ansett, att Kongl. Maj:t, oakadt staten icke upptog högre dagaflöning för vice korpralerna än 10 öre, likväl kunde af vapenöfningsanslaget utbetala 25 öre. Jag hemställer, om icke den ärade talaren själf begick ett misstag, ty strax förut yttrade han för kammaren, att ökning af aflöning till hofslagare, sjukvårdare etc. vore en administrativ åtgärd, emedan den utginge från öfningsanslaget. Om nu 25 öre per dag utgår till vice-korpralerna ifrån beväringens vapenöfningsanslag under tienstgöring vid beväringen, borde väl detta också vara en administrativ åtgärd. Följaktligen tror jag mig haft goda skäl att yttra hvad jag yttrade.

Herr Falk: Jag beklagar, att jag blifvit missförstådd af den föregående talaren. Han synes hafva trott, att då beställningsmäns portionsskilling, hvilken utgår af vapenöfningsanslaget, är beroende på Kongl. Maj:ts administrativa åtgärd, samma förhållande borde vara gällande beträffande aflöningsanslaget, och att Kongl. Maj:t således bör kunna på administrativ väg förhöja vice korpralernas dagaflöning till 25 öre. Detta är icke fallet. Jag har alldeles tydligt ådagalagt, och hvar och en som tagit notis om dessa förhållanden vet äfven, att vice korpralerna äro uppförda på aflöningsanslaget med en dagaflöning af 10 öre; och denna aflöning kan *icke* på administrativ väg förhöjas; beställningsmännen åter äro *icke* uppförda på aflöningsanslaget, och *deras* portionsskilling kan af Kongl. Maj:t bestämmas efter som förhållandena fordra.

Riksdagen har fastställt 10 öre för vice korpralerna, men Riksdagen har alldeles icke fastställt något för beställningsmännen. Det är nemligen en stor skilnad mellan ett *aflöningsanslag* som är ett *bestämt* anslag och ett *vapenöfningsanslag*, hvilket är antingen ett *reservationsanslag* eller ett *förslagsanslag*.

Herr Wennerberg: Att motionens syfte är behjertansvärdt, har af ingen blifvit nekad. Man har hört tillmötesgående från statsrådsbänken, och de skäl, som framstälts mot motionen, hafva varit af en art, som ingalunda förklenar sjelfva motionens syfte eller värde. Jag vågar säga detsamma om de personer från utskottet, hvilka haft en annan mening än motionären. De hafva erkänt behofvets vikt, men bredvid liggande omständigheter hafva, måhända på goda skäl, förmått dem att icke tillstyrka bifall till ett skrivelseförslag. Det viktigaste af dessa motskäl har för mig varit den anmärkning, som herr Björnstjerna gjorde, att man förbigått eller icke nämnt en så för hela vårt försvarsväsen viktig institution som underofficerscorpsen och dess ställning. Jag medgifver gerna, att detta icke varit önskvärdt, men man kan väl icke,

mine herrar, vilja förkasta en god sak på grund deraf, att den icke är fullständig, att den icke sträcker sig så långt, som man skulle önskat. För min del anser jag, att man derfor icke bör ställa sig mot det föreliggande förslaget, som onekligen är mera påträngande än det icke nu föreliggande; och detta är just förhållandet hvad beträffar höjandet af aflöningen åt korpralsinstitutionen. Komma vi att sakna dugliga korporaler, ja, då har den första svåra knuffen givits åt hela den disciplinära hållningen bland manskapet. Hvad man först och främst bör tillse är, att man icke skjuter undan det nödvändiga; sedan kommer omsorgen för att också underofficerscorpsen blir i detta afseende tillgodosedd. På grund häraf ber jag att få förena mig med dem, som önskat en skrivelse till Kongl. Maj:t.

*Om höjning
i dagaslönin-
gen för under-
befäl af man-
skapet vid icke
garnisone-
rade infan-
teriet och
kavalleriet.
(Forts.)*

Herr Treffenberg: Då jag undertecknat herr Falks motion, ber jag att få instämma i det skrivelseförslag, som af herr Abelin framstälts. Till den kraft och verkan det kan hafva, skall jag upplysa herrarne om, att redan i fjor och innan således beväringsofningarna blifvit utsträckta så långt, som med innevarande år komma att ega rum, har jag hört chefen för en af våra indelta regementen beklaga sig öfver, att han nödgades underkasta sig den förödmjukelsen att af sina korporaler begära såsom en gunst, att de skulle kvarstå i sina befattningar.

En föregående talare, herr Björnstjerna, har fäst uppmärksamheten derpå, att måhända underofficerarne äro i lika eller större behof af en löneförbättring än korporalerna, och den senast uppträdande talaren ansåg också, att detta är en sak af största vikt. Men en af mina vänner hviskade nyss till mig, att det låter sig svårigen göra att vid detta tillfälle taga upp den frågan, emedan någon motion icke blifvit i ämnet väckt. För öfrigt har jag icke hört uppgifvas, att våra underofficerare börjat desertera ännu. Detta är likväl, såsom vi hört, förhållandet med våra korporaler, visserligen icke vid det regemente jag åsyftar, men vid ett annat. Detta synes mig, mine herrar, vara ett så drastiskt argument, att, ehuru det är ledsamt i och för sig, det torde medföra det gagnet att öppna ögonen, väl icke på denna kammare — ty det behöfs icke — utan på medkammaren, der, efter hvad en föregående talare sade, det icke skulle vara utsigt till understöd för ett skrivelseförslag, sådant som det herr Abelin framställt.

Herr Fagerholm: Jag anser mig nästan skyldig upplysa, att i min trakt börjar manskapet att icke vilja tjenstgöra såsom korporaler och vice korporaler, och de göra sig, såsom nyss sades, så dumma, att de icke kunna väljas till dessa befattningar. Det kommer bestämdt att gå på samma sätt som det gick med skarpskyttarne vid regementena för några år sedan. Det utfärdades en order att skarpskyttarne skulle undergå vissa dagars möte. Då jag sedan vid ett tillfälle frågade en som förut varit skarpskytt, hvarför han icke var det svarade han: Nej, 8 dagars extra tjenstgöring bryr jag mig icke om!

För min del tycker jag, att motionen är behjertansvärd; och hvad

Om höjning i dagaflöningen för underbefäl af manskapet vid icke

garnisonerade infanteriet och kavalleriet.

(Forts.)

herr Abelins förslag beträffar, så skulle jag helst sett, om underofficerarne och deras vederlikar varit innefattade i skrifvelseförslaget.

Herr af Burén: Jag ber att äfven från min hembygd få konstatera, att stort missnöje råder hos korpraler och vice korpraler öfver den aflöning, som tilldelas dem i jemförelse med beväringen. Jag ber därför att med full öfvertygelse få sluta mig till det skrifvelseförslag, som af herr Abelin framstälts.

Sedan öfverläggningen angående punkten 3 mom. e) och den i sammanhang dermed föredragna punkten 4 förklarats slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande 4 punkten, såvidt anginge Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, endast yrkats, att utskottets hemställan skulle bifallas, men att i afseende på punkten 3 mom. e) och punkten 4, såvidt anginge herr Falks der omnämnda motion, yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Abelin*, att kammaren ville med afslag å utskottets hemställanden i hvad de rörde herr Falks motion, för sin del besluta, att Riksdagen i underdånig skrifvelse anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda i hvad mån förhöjning i aflöningen för det icke garnisonerade infanteriets och kavalleriets underbefäl af manskapet må vara af behofvet påkallad och till nästkommande riksdag aflåta det förslag i frågan, som af en sådan utredning föranledes.

Härefter gjorde herr talmannen proposition på bifall till utskottets hemställan i 4 punkten, så vidt angick Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, hvilken proposition förklarades vara med ja besvarad.

Vidare gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till hvad utskottet i öfrigt hemställt i punkten 3 mom. e) samt punkten 4 och derefter på godkännande af herr Abelins förenämnda yrkande; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 5, punkten 3, mom. e) samt punkten 4, så vidt angår herr Falks der omnämnda motion, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Abelins yrkande, att kammaren ville med afslag å utskottets hemställanden i hvad de röra herr Falks motion, för

sin del besluta, att Riksdagen i underdånig skrifvelse anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda i hvad mån förhöjning i aflöningen för det icke garnisonerade infanteriets och kavalleriets underbefäl af manskapet må vara af behovet påkallad och till nästkommande riksdag aflåta det förslag i frågan, som af en sådan utredning föranledes.

Om höjning i dagaflöningen för underbefäl af manskapet vid icke garnisonerade infanteriet och kavalleriet.
(Forts.)

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 31;

Nej — 90.

5—10 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

11 punkten.

Herr statsrådet friherre Rappe: Kongl. Maj:t hade uti denna fråga, såsom herrarne se, begärt, att anslaget skulle höjas med 100,000 kronor och tillika, att utaf detta belopp högst 50,000 kronor skulle få användas till militäretablissemang, afsedda för volontär- eller rekryt- och korpralskolor för dessas förseenden med servis. Statsutskottet har emellertid nu föreslagit, att ifrågavarande belopp icke måtte beviljas. Jag vill erinra derom, att vid urtima riksdagen 1892 uttalades i Riksdagens skrifvelse, att den till fullo erkände behovet af anslag till volontärinrättningen, men den saknade den fullständiga utredning, som den ansåg böra föregå beviljandet af de större belopp, som för detta ändamål vore behöfliga. En sådan utredning har nu verkstälts och blifvit öfverlemnad till Riksdagen med statsverkspropositionen. Utskottet erkänner också, att denna utredning är fullständig, men tager sig ett särskildt skäl, hvarför det icke vill bevilja det af Kongl. Maj:t ifrågasatta anslaget. Af utredningen framgår, att utöfver de 285,000 kronor, som för närvarande äro anslagna, fordras ytterligare omkring 275,000 kronor. Nu skulle man ju kunna gå tillväga på det sätt, att genast påyrkats anslagets höjande med ifrågavarande 275,000 kronor, att ett särskildt volontärskoletablissemang uppfördes för dessa medel och att derefter anslaget år efter år användes för volontärernas militära utbildning. Kongl. Maj:t har trots sig kunna undvika detta tillvägagående på grund af det förhållandet, att under de senare åren uppförts eller ingifvits förslag om uppförande af militäretablissemang utaf en hel mängd kommuner, sedan de gjort sig förvissade om, att till dem kunde erhållas militära kommanderingar, med hvilka de anse så stora fördelar vara förenade, att de förklarar sig villiga att uppföra dem utan att statsverket för deras anläggande behöfde bekosta något. Det är klart, att såvida dessa etablissemang förlades på lämpliga punkter, så att man

Ifrågasatt höjning i anslaget till volontärskolor.

*Ifrågasatt
höjning i an-
slaget till
volontär-
skolor.*

(Forts.)

kunde begagna sig af dem för att till desamma förlägga volontärskolor, skulle man icke genast behöfva hela det för volontärskolor enligt den nya härordningen beräknade anslag, utan kunna inskränka sig till en mindre årlig ökning i mån af volontärantallets tillväxt. Men å andra sidan har det visat sig rätt svårt för kommunerna att utom sjelfva byggnaden helt och hållet äfven bestå inredning, möbler etc., sådant som kallas servis. Derför har ifrågasatts, att servismedlen skulle lemnas af staten. Icke kan man säga, att, då ifrågavarande etablissement åtminstone delvis afses för volontärskolor, det egentligen skulle vara ett frånträdande af det ändamål, för hvilket anslaget till volontärskolor är afsedt, om man, för att uppmuntra de särskilda kommunerna att göra framställning om uppförande af dylika etablissement, ur volontärskoleanslaget lemnade dem servismedel. Emellertid har utskottet ansett, att så skulle vara förhållandet. Det säger, att om dylika medel för servis behöfvas, så böra de tagas från vapenöfningsanslaget och icke från volontärskoleanslaget, som är förslagsanslag. Det må nu så vara! Man kan, såsom jag sökt visa, diskutera den frågan. Men är Riksdagen af den åsigt, att ifrågavarande medel böra tagas från vapenöfningsanslaget, borde, synes det, konklusionen blifva den, att under sådana förhållanden de 100,000 kronorna anslås endast till volontärskolor, utan att Kongl. Maj:t medgifves rätt att ifrån detta belopp använda något till servis för de nämnda skolorna.

Jag har begärt ordet för att fästa uppmärksamheten på det egen- domliga skäl utskottet använt för att yrka afslag på Kongl. Maj:ts förslag. Sedan Riksdagen 1892 erkänt, att, allt eftersom volontär- inrättningen utveckledes under den förbättrade härordningen, ytterligare volontärskoleetablissement behöfdes, hvarför då icke bevilja de härför nödiga penningarne sedan ärendet nu är fullständigt utredt?

Friherre von Otter: Såsom departementschefen här har påpekat, är verkligen utskottets hemställan i detta fall icke fullt konsekvent. Men jag anser ändå, att det kan finnas några skäl, hvarför utskottet kunnat komma till sitt slut. Denna fråga bör, såsom redan påpekats, skiljas i två: först huruvida anslaget till volontärskolor bör höjas och sedan, huruvida några medel af de till volontärskolor anvisade må få användas till det särskilda ändamål, som i den kongl. propositionen ifrågasatts. I afseende på höjandet af anslaget är det redan vid den urtima riksdagen tillkännagifvet och äfven af Riksdagen erkänt, att en förhöjning af anslagets nuvarande belopp med 275,655 kronor bör ega rum, men denna höjning lär icke erfordras för närvarande. Det är visserligen sant, att anslaget under de senare åren ej oväsentligt öfver- skridits; 1892 öfverskreds det med 169,139 kronor 81 öre; men å andra sidan utgå från detta anslag kostnader, som icke komma att derifrån utgå sedan den förbättrade härordningen blifvit genomförd. Deraf utgår nemligen nu dels 93,655 kronor, hvilka förra årets Riksdag medgaf finge användas till härordningens genomförande i allmänhet — det är de medel, som voro anvisade till stammanskap vid beväringstrupperna —

dels ock 67,000 kronor till kavalleriskolor. Sedan allt blifvit genomfördt, skola ej dessa utgifter utgå af volontärskoleanslaget. Läger jag tillsammans dessa båda poster och fråndrager den summa jag då får från det belopp, som under 1892 derifrån utgick, eller 454,000 kronor, så befinnes det, att utgifterna för volontärskolorna, de verkliga volontärskolorna, icke uppgått till mer än 293,345 kronor. Derför, och då i alla fall anslaget har förslagsanslags natur, har utskottet icke ansett det vara af någon synnerlig betydelse, huruvida anslaget höjdes eller icke. Det inverkar på budgeten, men det har icke någon betydelse i och för volontärutbildningen. Hvad sedermera angår de 50,000 kronor, som skulle få användas till servisuppsättning vid nya militäretablissemment, torde jag få erinra hvad i detta fall arméförvaltningen anført:

»Beträffande den af t. f. chefen för generalstaben i förbigående framställda åsigt om önskvärdheten deraf, att inom hvarje arméfördelning inrättades en kombinerad skola, liknande de nuvarande militärskolorna i Norrköping, så synes denna åsigt hafva framkommit såsom en framtidstanke, hvilken, vid nu ifrågasatta ordnandet af volontärskolorna, ej borde helt och hållet lemnas ur sigte, men enär hvarken någon närmare utredning angående dessa skolors organisation eller några beräkningar öfver de med en dylik anordning förenade kostnader uppgjorts, samt då denna fråga äfven torde i väsentlig grad vara beroende af kommunernas villighet att för skolorna uppföra lämpliga lokaler m. m., har arméförvaltningen ansett sig ej för närvarande böra afgifva något yttrande rörande denna del af t. f. chefens för generalstaben framställning.

Då man nu vet, att Riksdagen gerna vill hafva en fullständig utredning, innan Riksdagen går in på någon liknande framställning, så och ehuru det är uppenbart, att det sätt, hvarpå man tänkt lösa denna fråga, är särdeles fördelaktigt för statsverket, har man likväl ej ansett sig kunna göra annat än afstyrka bifall till framställningen äfven i denna del.

Herr Rettig: Mig synes som om utskottet borde hafva kommit till annat slut i denna fråga än det gjort. Då så stora uppoffringar i allmänhet göras af kommunerna för att lösa den militära frågan, borde Riksdagen äfven visa sitt tillnötesgående härutinnan. Jag vet, att särskildt i Gefle har beviljats ett stort belopp för att åstadkomma byggande af en volontärskola, men nu vill statsutskottet ej bevilja medel till servis och uppsättning. Och det tycker jag ingen kan begära, att, utom att man består byggnaden, man äfven skall bestrida medel till servis och dylikt, utan det torde väl vara en Riksdagens angelägenhet. Derför anhåller jag att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag och afslag på utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare derpå, att kam-

*Ifrågasatt
höjning i an-
slaget till
volontär-
skolor.*

(Forts.)

maren skulle afslå utskottets hemställan och bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslags en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 11 punkten af sitt utlåtande n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren utskottets hemställan och bifaller Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 65.

Nej — 41.

12 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

13 punkten.

Mom a.)

Herr Björnstjerna: Vid punkten a) har jag intet annat yrkande att göra än bifall till utskottets hemställan.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i förevarande moment hemställt.

Angående naturen af anslaget till ved och lys vid fästnings- och garnisonsorter.

Mom. b.)

Herr Björnstjerna: Få allmänna förbrukningsartiklar äro så underkastade vexlingar i pris som bränsle. Af denna anledning har Kongl. Maj:t begärt, att anslaget till ved och lysämnen för fästningar och kaserner skulle bli ett förslagsanslag, men detta har utskottet af-

styrkt. Arméförvaltningen yttrar härom, att det är i detta afseende omöjligt att ens tillnärmelsevis på förhand beräkna, hvad detta pris komme att utgöra vid den tidpunkt varan skulle uppköpas, och detta hade i ännu högre grad blifvit fallet, sedan artiklarna stenkol och cokes blifvit de, som för kasernernas behof hufvudsakligen behöfde anskaffas. Priset å dessa artiklar bestämdes nemligen på världsmarknaden, och huru detta pris skiftade, framginge bäst deraf, att då till exempel år 1890 stenkol kostade i medeltal 16 kronor 30 öre och cokes 13 kronor per kubikmeter, nedgingo dessa pris år 1892 till respektive 11 kronor 45 öre och 8 kronor, således en prisskilnad för hvarterda slaget af omkring 5 kronor per kubikmeter, hvilket för hela den mängd af dessa artiklar, som arméförvaltningen för närvarande årligen anskaffade, utgjorde omkring 22,000 kronor. År 1893 hade priset å cokes åter stigit med 1 krona 60 öre per kubikmeter och stode för närvarande ännu mycket högre. Det är alldeles gifvet, att priset på kol och cokes till stor del beror på huru många strejker pågått i de kolproducerande orterna. Vore detta anslag åtminstone reservationsanslag, kunde det ändå vara tänkbart, att man skulle kunna reda sig, så att om priset det ena året vore billigt på bränsle och man hade en mild vinter, skulle besparingar kunna uppstå, som finge användas ett annat år. Men nu är det ett ordinarie anslag, hvars besparingar således skola vid årets slut ingå bland hufvudtitelns allmänna besparingar. Det är för öfrigt så mycket obilligare att ej bifalla Kongl. Maj:ts förslag att uppföra detta anslag såsom ett förslagsanslag, som alla andra liknande anslag äro förslagsanslag. Statsrådet yttrar också:

»Det bör dessutom ej förglömmas, att riksstatens öfriga anslag till ved och ljus hafva naturen af förslagsanslag, och någon anledning torde icke föreligga, hvarför det för fyllande af arméns behof af eldnings- och belyningsämnen afsedda anslag skulle hafva annan natur.»

Jag ber därför att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt, dervid endast den lilla ändringen i utskottets kläm behöfver göras, att ordet »icke» uteslutes, så att mitt yrkande lyder, att Kongl. Maj:ts förslag, att förevarande anslag måtte få i riksstaten uppföras såsom förslagsanslag, må af Riksdagen bifallas.

Herr Casparsson: Utskottets skäl för afslag på denna Kongl. Maj:ts proposition är, att framställning härom redan så nyligen som år 1891 varit underkastad Riksdagens pröfning och af Riksdagen då afslögs. Ja, det är sant, att förslaget blef af Riksdagen afslaget. Det afslögs nemligen vid gemensam votering, men Första Kammaren godkände Kongl. Maj:ts då gjorda framställning att uppföra detta anslag såsom förslagsanslag. Jag får säga, att af alla flyktiga ting här i världen är det konstgjorda ljuset och värmets bland de mest flyktiga, och jag tycker, att detta utgör en tillräcklig anledning att låta detta anslag få karakter af förslagsanslag. Men, eget nog, samma år som Riksdagen afslög att uppföra det såsom förslagsanslag, gjordes en anordning, som gaf Riksdagens år 1892 församlade revisorer anledning att fram-

Angående naturen af anslaget till ved och ljus vid fästnings- och garnisonsorter.

(Forts.)

Angående naturen af anslaget till ved och ljus vid fästnings- och garnisonsorter. — ställa en anmärkning. Revisorerna meddelade nemligen, att anslaget till ved och ljus vid fästnings- och garnisonsorter med ett bestämdt belopp 61,500 kr., vid revisionsårets slut hade en brist på 32,278 kr. 33 öre; och revisorerna säga, att då brister som yppa sig på bestämda anslag borde betäckas från vederbörande hufvudtitels allmänna besparingar, hvaremot besparing å reservationsanslag icke finge disponeras för annat ändamål än det, hvartill anslaget vore afsedt, hade revisorerna ansett sig böra bringa ofvan omförmälda förhållande till Riksdagens kännedom. I sin förklaring upplyser arméförvaltningen, att det fans ingen tillgång på de allmänna besparingarna och att man derför måste täcka denna brist genom en hänvisning från försträckningstitel under departementets andel i reservationsanslaget till försvarsverket i allmänhet. Derpå säger då statsutskottet, att »utskottet, som delar revisorernas uppfattning derom, att ett origtigt förfarande i anmärkta hänseende egt rum, anser sig dock, då det måste antagas, att ett upprepande af ett sådant förfaringssätt för framtiden icke måtte förekomma, böra hemställa, att revisorernas omförmälda framställning icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.» Men vid sådant förhållande frågar jag: huru skall departementetschefen bära sig åt, om icke det bestämda anslaget räcker till? Öfverskrider han det, gör han sig saker till det förhållande, som afses i § 39 riksdagsordningen, hvilket är ganska allvarsamt, nemligen anmälan enligt 106 eller 107 § regeringsformen. Fins det inga allmänna besparingar, utan han är hänvisad till omföring från försträckningstitel, knäpper statsutskottet till och säger: för denna gång får det gå, men låt det ej ske en gång till! Då återstår ej annat än låta garnisonen sitta i mörker och frysa, och derom äro vi väl alla ense, att det vore obarmhertigt.

— Jag tycker, att den gjorda framställningen att låta anslaget få karakter af förslagsanslag har alla möjliga skäl för sig, och likasom då statsutskottet år 1891 afstyrkte den gjorda framställningen, har jag äfven denna gång reserverat mig. Det är ju möjligt, att, om kammaren bifaller den, den afslås i gemensam votering, men hvad som är det viktigaste är dock att vidhålla en princip, som ovilkorligen är riktig. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre von Otter: Det förhåller sig alldeles så som den näst föregående talaren sagt, att utskottet icke har haft något annat skäl för att afstyrka Kongl. Maj:ts framställning i detta afseende än att Riksdagen 1891 bestämde att så härmed skulle vara. Då afgjordes frågan genom gemensam votering, och med 210 nej mot 153 ja, således en ganska betydande majoritet, beslöts att så skulle ske. Då jag ej antecknat mig såsom reservant, är det af det enkla skälet, att jag anser frågan vara alldeles för obetydlig för att drivas till gemensam votering ånyo. Det är gifvet, att utgifter sådana som dessa ej böra bestridas med vanliga ordinarie anslag. Det ligger en oegentlighet deri, redan derutinnan, att om det blir något öfverskott, går det till hufvudtitels allmänna besparingar. — Dessa två skäl, nemligen den stora

majoriteten emot vid 1891 års riksdag och frågans obetydlighet för en gemensam votering, föranleda mig ock att hemställa om bifall till utskottets förslag.

Angående naturen af anslaget till ved och ljus vid fästnings- och garnisonsorter.

(Forts.)

Herr vice talmannen: Jag har icke begärt ordet för att söka vederlägga de skäl, som af de båda reservanterna i utskottet blifvit framställda emot bifall till utskottets hemställan och för bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Jag tror nemligen, att dessa skäl äro så goda, att de ej kunna vederläggas. Men jag begärde ordet därför, att jag skulle önska att denna fråga kunde bringas i sådant skick, att den finge en fullständig tillfredsställande lösning. Om kammaren nu bifölle Kongl. Maj:ts förslag, blefve följden en gemensam votering, och jag är innerligt öfvertygad om, att resultatet dervid skulle bli lika, som när frågan förut var föremål för gemensam votering: den komme att falla med stor majoritet, och förhållandet blefve såsom förut. I likhet med en föregående talare tror jag, att det ej är lämpligt att, såvida man kan undvika det, öka antalet af dessa gemensamma voteringar. En gammal strategisk regel föreskrifver, att man icke skall utbreda sitt operationsområde allt för mycket. Blifver det för många gemensamma voteringar, försvagar man kammarens kraft att drifva igenom de frågor, som äro de hufvudsakliga. Häri ligger för mig ett skäl till bifall till utskottets hemställan.

Men det fins äfven ett annat skäl. En föregående talare yttrade, att den enda betänklighet han fann var 1891 års Riksdags beslut. Men det fins något, som ligger bakom detta beslut, och som jag tror kommer att ligga bakom det afslag, som antagligen blir gifvet på denna Kongl. Maj:ts framställning, och det är misstro mot dessa förslagsanslag. Man anser — och detta såsom jag tror icke utan skäl — att formen af förslagsanslag, när den icke är oafvisligen nödig, bör undvikas då den icke manar till den sparsamhet, som bör ega rum, och att bland ett sådant anslags utgifter kan inkomma en eller annan sådan, hvars frändskap med samma anslag ej är af den intima natur, att den der bör återfinnas. Det fins emellertid en annan form, som synes mig kunna sättas i stället för förslagsanslag, en form som manar till och verkar för sparsamhet och som af den förste talaren äfven antyddes, då han önskade, att detta anslag åtminstone vore *reservationsanslag*. Jag föreställer mig, att det är den formen som är önskelig. Och om detta förslag nu faller, skulle jag vilja uttala den lifliga önskan, att frågan måtte återkomma i denna form, att sedan anslaget beräknats till sin normala storlek, Kongl. Maj:t begärde det i form af reservationsanslag. Då komma under de år, då utgifterna äro mindre, besparingar att kunna göras och bevaras till de dyrare åren. Man slipper ifrån dessa förslagsanslag, som erfarenheten visat hafva en stor förmåga att växa. Jag tror, att Riksdagens bifall till en sådan framställning skulle kunna vinnas, i synnerhet om framställningen komme i sammanhang med framställning om utbyte af ett och annat förslagsanslag under hufvudtiteln till reservationsanslag, något som jag

Angående naturen af anslaget till ved och ljus vid fästnings- och garnisonsorter.

ror kunna ega rum — till fördel i alla afseenden. Då jag nu tager mig friheten yrka bifall till utskottets förslag, är det af detta hufvudskäl, men äfven därför att jag tror, att kammarens kraft att i gemensamma voteringar drifva fram sin mening blir större, om vi ej onödigt öka antalet af dessa. Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag i nu föredragna punkten.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i det nu föredragna momentet hemställt samt vidare derpå, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle godkänna Kongl. Maj:ts förslag i ämnet; och förklarades den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande klockan 7 på aftonen.

14 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

15 punkten.

Lades till handlingarna.

16 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

17 punkten.

Anslag för värnpliktiges inskrifning och redovisning m. m.

Friherre Klinckowström: Jag har begärt ordet i denna punkt som egentligen visar, att vid beslutets fattande Första Kammaren stått emot Andra Kammaren och att det varit den förseglade sedeln, som fått falla utslaget. Jag anhåller hos kammaren att, på samma gång jag nu uppträder, äfven få i sammanhang dermed behandla den fjerde hufvudtitelns öfriga återstående punkter summariskt, enär det är nödvändigt beträffande den ställning jag har i frågan. Jag skall sedermera under den fortsatta diskussionen ej besvara kammaren med något sakrikt yttrande i de olika punkterna och ej heller begära någon votering, emedan jag är fullt förvissad derom att mina åsikter hafva ganska få anhängare i denna kammare, och någon votering för att utvisa kammarens åsikter är enligt mitt förmenande alldeles obehöflig och tjänande till intet. Jag är nemligen af princip en sparsamhetsvän, och om någonsin sparsamhet skall kunna iakttagas i afseende på denna Riksdags statsreglering, så är det på den 4:de hufvudtiteln. Den utgör

nemligen nu 27 proc. af hela statsregleringen, och sparsamhet, der den kan iakttagas utan skada för saken, tror jag är påbjuden af många anledningar, och jag tror att den allmänna meningen i landet önskar, att Riksdagen måtte bjuda till att visa en sådan sparsamhet. Jag kommer alltså att i alla återstående punkter, der statsutskottet satt ned de af Kongl. Maj:t fordrade anslag eller Andra Kammarens utskottsledamöter reserverat sig, af princip yrka på sådana nedsättningar. Nedsättningen är i allt fall så ytterst anspråkslös, när man jemför den med det belopp, hvartill denna hufvudtitel, enligt Kongl. Maj:ts proposition, belöper sig, eller på ordinarie stat omkring 25 millioner och på extra stat i det närmaste 3 millioner, tillsammans 27,996,600 kronor, att det, tror jag, vore obetänksamt att ej gå såväl statsutskottets majoritet som Andra Kammarens statsutskottsledamöters reservationer till mötes. Hvad utskottet hittills enligt nu föreliggande betänkande lyckats afpruta på de ordinarie anslagen har varit blott en obetydlig summa, nemligen 182,880 kr., beroende dock derpå att det mesta, som Kongl. Maj:t begärt på ordinarie stat, har härrört från den urtima riksdagens beslut om en förändrad organisation af vårt landtförsvär, ett beslut, hvartill äfven jag med min ringa röst bidragit, och i afsende på *den* summan är jag ense med utskottet om att litet eller intet kan afprutas. Men helt annorlunda är förhållandet med de extra anslagen. Der har nemligen utskottsmajoriteten lyckats afpruta 289,693 kr., men jag är öfvertygad om att två af dessa nedsättningar, som lyckats vinna gehör till följd af Andra Kammarens beslut i statsutskottet, komma att af denna kammare tillintetgöras. Men deremot har Andra Kammaren, utom att den har i två punkter lyckats vinna majoritet inom utskottet, nemligen rörande tillämpningen af nya värnpligtslagens föreskrifter, 53,000 kr., och beträffande användningen af behållningen å anslaget för de värnpligtiges inskrifning m. m., 61,393 kr., i hvilka båda frågor Andra Kammarens ledamöter genom den förseglade sedeln vunnit majoritet inom utskottet, men der det är sannolikt, ehuru att beklaga, att Första Kammaren kommer att ändra utskottets beslut. Utom detta, säger jag, hafva Andra kammarens samtliga ledamöter inom utskottet blott i trenne, säger trenne punkter reserverat sig mot statsutskottets beslut, nemligen i mom. 18:o angående anskaffning af nya eldhandvapen, der Andra Kammarens reservanter afprutat 295,500 kr., mom. 19:o rörande anslag till mobiliseringsammunition för eldhandvapen, hvarest de afprutat 200,000 kr. och slutligen angående anslaget till flyttande sjukhus, der Andra Kammarens reservanter gjort en afprutning på 70,000 kr., och såsom jag förut nämnt utgör statsutskottets afprutningar 472,573 kr. Detta är visserligen mycket penningar, men, om man jemför dem med hela det af Kongl. Maj:t under denna hufvudtitel äskade anslag, 27,996,600 kr., inses nog af Eder, mine herrar, att de föreslagna afprutningarne verkligt äro ganska måttliga.

Hvarför jag principiellt kommer att ställa mig på deras sida, hvilka önska en minskning i öfverensstämmelse med hvad statsutskottet eller dess reservanter föreslagit i anledning af de i Kongl. Maj:ts nådiga pro-

Anslag för
värnpligtiges
inskrifning
och redovis-
ning m. m.

(Forts.)

position beträffande denna hufvudtitel begärda anslag beror på följande skäl.

Det är nemligen först och främst därför att tiderna äro mycket svåra. I följd af urtima Riksdagens beslut blef en ganska dryg beskattning lagd på vår nations skattdragande invånare. Denna dryga beskattning kommer särskildt att under de närmaste åren öka de skattskyldiges svårigheter. Enligt alla de underrättelser, jag emottagit från olika delar af vårt land är det redan nu ganska svårt, isynnerhet för jordbrukarne, och, jag tror, äfven för andra näringsidkare att utgöra de skatter, hvilka Riksdagen ansett nödigt upptaga i och för den nämnda arméorganisationen. Spanmålsprisen äro så låga och jordbrukarnes betryck i nästan alla delar af landet är så stort, att mig synes som om regeringen hade bort taga den saken närmare om hand. I dagens nummer af Stockholms Dagblad förekommer en notis om de senaste spanmålsprisen på Stockholms börs, och dessa voro så låga, att produktionen af denna vara omöjligen kan vara dermed betald. Jag har personlig erfarenhet, huru svårt det är att äfven till de lägsta pris få sin spanmål afyttrad, eller åtminstone vissa sorter deraf, och detta i sjelfva Stockholm, landets betydligaste handelsplats med dylika varor, men herrar spanmålsuppköpare vilja för närvarande ej till något pris köpa någon spanmål. Stora skatter skola emellertid betalas — men den jordbruksidkande befolkningen kan ej afyttra sina produkter. Tillståndet, mine herrar, är i sanning ganska bedröfligt. Skulle nu regeringen kunnat någonting åtgöra? Ja, men regeringen har, efter hvad mig synes, försummat att skaffa sig nödiga upplysningar om landets tillstånd i detta afseende; ty om regeringen hade detta gjort, hade, derom är jag öfvertygad, regeringen äfven vidtagit nödiga mått och steg till att råda bot mot det onda.

Som herrarne litet hvar torde erinra sig från 1892 års riksdag, gick regeringens förslag till nedsättning i spanmåls- och mjöltullen ut på att gälla endast till slutet af 1892. Men huru har det sedan gått? Af anledningar, som jag icke vill nämna, emedan de ej precis tillhöra offentligheten, åtminstone är det en känd hemlighet, fäste följande riksdags bevilningsutskott ej något afseende vid någon sådan nedsättning och kamrarne gjorde heller icke någonting dervid, och dessa nedsatta spanmåls- och mjöltullar, hvilka enligt regeringens förslag endast skulle gälla till slutet af 1892, dessa tullar gälla ännu den dag, som i dag är. Enligt mitt förmenande borde regeringen vid denna riksdag, när så stora penningbehof föreligga men så ringa förmåga hos de skattdragande att kunna gälda de skatter som utkrävas, hafva sökt upphjelpa det aftynande jordbruket på det enklaste sättet, nemligen föreslå Riksdagen att, på sätt regeringens ursprungliga mening var, återgå till de tullar på spanmål och mjöl, hvilka egde rum före den sista nedsättningen 1892. Detta skulle betydligt upphjelpa våra jordbrukares ställning och varit dem till en stor välgärning, och med den vind, som nu blåser inom Riksdagens kamrar, hade med all säkerhet ett sådant förslag från regeringen äfven blifvit Riksdagens beslut.

En särskild anledning till brist, nöd och svårigheter för jordbrukarne under de närmaste åren hafva vi i den ogynnsamma väderlek, som varit rådande under denna vinter och som efter all sannolikhet äfven kommer att råda under den stundande våren. Det har varit en mycket svår tid ej blott för jordbruksnäringen, utan äfven för skogshandteringen och bergsbruket, derigenom att de eljest erforderliga transporter från skogar och grufvor i det närmaste omöjliggjorts, hvarigenom man ej kunnat få fram nödiga råmaterialier. Bristen på slädföre och omöjligheten att med lass befara sjöar och andra vattendrag hafva vållat vår befolkning stora bekymmer och dryga förluster. Få vi sedan äfven en ogynnsam vår, såsom tyvärr all anledning är att befara, kommer jordbruket att lida mycket af ett sådant förhållande, och gifve Gud att det ej blifver derutaf någon nöd i landet!

Under sådana förhållanden, hvilka jag nu i största korthet påpekat, tror jag att det är allt skäl, att vi, i hvad på oss ankommer, söka åtminstone något sätta ned de anslag, hvilka Kongl. Maj:t i sin nådiga proposition rörande 4:de hufvudtiteln föreslagit. Om vi kunna inbespara några hundra tusen kronor på denna hufvudtitel, kan detta mera än väl komma oss till godo, när fråga blir om anslagen till 5:te hufvudtiteln; ty säkert är att *denna* hufvudtitel behöfver mera och snarare hjälp och understöd för att kunna uppfylla sin bestämmelse än den nuvarande 4:de hufvudtiteln, hvilken genom urtima Riksdagens beslut blifvit så väl tillgodosedd.

Jag har begärt ordet egentligen därför att de få sparsamhetsvänner, som möjligen finnas i denna kammare, måtte sammansluta sig för att votera med den stora majoritet, som, derom är jag öfvertygad, kommer att bifalla dels statsutskottets sparsamhetsåtgärder och dels reservanternas från Andra Kammaren reservationer i utskottet, och på det viset kunna vi möjligen erhålla en majoritet för våra åsigt, men att begära votering i de olika punkter, som sparsamhetsvännerna skulle vilja se genomförda, det lönar icke mödan, ty här är majoriteten för dels Kongl. Maj:ts förslag och dels för statsutskottets större förslag — utom i de två punkter, der Andra Kammaren genomdrifvit sina åsigt, såsom statsutskottets beslut — så stark, att en stor majoritet för dem finnes här.

Jag vill ej längre upptaga kammarens tid, men jag har ansett nödigt att här i ett sammanhang tala om hufvudtitelns alla punkter, hvilka jag ämnar med min röst bifalla för nödig sparsamhet, på det att någon i denna kammare måtte visa Andra Kammarens sparsamhetsvänner, att vi ej helt och hållet slå döförat till för deras billiga och rättvisa anspråk.

Vid denna punkt har jag för öfrigt ej något annat yrkande att framställa än om bifall till statsutskottets förslag.

Friherre von Otter: Den ifrågavarande utgiftsposten är alldeles densamma, som ingått i den beräkning af kostnaderna för landförsvaret, hvilken godkändes af den urtima Riksdagen. Det har därför ej inom utskottet varit någon skiljaktig mening, huruvida dessa

*Anslag för
värnpligtiges
inskrifning
och redovisning
m. m.*
(Forts.)

Anslag för rärnpligtiges inskrifning och redovisning m. m. 53,000 kronor skulle utgå, eller ej, men meningsskiljaktighet har yppat sig, om anslaget skall anvisas såsom direkt anslag på extra stat, eller om Kongl. Maj:t skall hänvisas till de besparingar, som finnas på anslaget från föregående år.

(Forts.)

Vid förra riksdagen förelåg frågan på samma sätt som nu, det vill säga Andra Kammaren hade fått majoritet i utskottet för samma hemställan som den, hvilken nu gjorts, under det att Första Kammaren stälde sig såsom reservanter. Saken kom till gemensam votering och Första Kammarens mening vann majoritet med 4 röster. Vid detta förhållande och då den mening, som Första Kammarens ledamöter uttalat i sin reservation till 31 punkten angående nyssnämnda besparingars användning, enligt min åsigt är den rigtiga, hemställer jag, att kammaren måtte bifalla hvad reservanterna här föreslagit.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Anslag för anskaffning af nya eldhandvapen åt armén.

18 punkten.

Herr Brehmer: Gevärfrågan i vårt land står för närvarande på den ståndpunkt att man borde fatta ett afgörande beslut. Såvidt jag förstår, kan det gifvas trenne alternativ. *Antingen* skola vi fortsätta med förändringen af 1867 års gevär till 8 mm. kaliber och alltså fortfarande förse oss med gevär af 1867—89 års modell, *eller* afstanna med all gevärsanskaffning i afbidan på hvad kaliberfrågan än vidare kan bära i sitt sköte, *eller* ock nu bestämma oss för ett 6,5 mm. repetergevär af Mausers senaste förbättrade modell.

Denna sida af saken, nemligen vigten och betydelsen af att nu fatta ett afgörande beslut i god riktning, anser jag för min del böra stå fram för en annan sida af saken, som berördes vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition, eller den finansiella och den i samband dermed i utsigt ställda långa öfvergångstiden, hvilken sida man måste taga sådan den ter sig, sedan man utgått från hvad som var viktigast.

Jag vill nu först orda något om det andra alternativet, eller afstannande med all gevärsanskaffning i afvaktan på kaliberfrågans vidare utveckling. Detta vore visserligen något i tekniskt och ballistiskt hänseende förmånligt men naturligtvis i politiskt afseende ytterst oklokt. Utan tvifvel har man med 6,5 mm:s kalibern nått om icke slutmålet så åtminstone en anhaltstation, hvarunder man antagligen icke så snart kommer att gå, enär en fortsatt förminskning af gevärskalibern komme att medföra ytterst stora såväl tekniska som praktiska svårigheter. Ju mera man förminskar kalibern, desto större blir gastycket, och detta blir åtminstone med nu kända krutsorter så högt, att man befarar sig

icke kunna tillverka tillräckligt starka gevärspipor och låsdelar. I samband med kaliberfrågan kommer sålunda fortfarande krutfrågan att stå. Det skulle gälla att kunna uppfinna en krutsort, som med minsta möjliga gastryck gäfvade den finkalibriga kulan en så stor utgångshastighet, att ett dylikt gevär skulle i ballistiskt hänseende blifva den närmast gröfre kalibern öfverlägset. Vidare är det mycket svårt att rengöra pipor af mycket fin kaliber. I det afseendet hafva visserligen försportsfunderingar gående ut på att kunna *skjuta* geväret rent med en patron, innehållande någon sorts kemisk vätska som med ett enda skott skulle kunna upplösa och aflägsna smutsen ur pipan. I praktiskt hänseende är emellertid detta ännu en olöst fråga. Visserligen har man sig bekant, att ett fem-millimeters gevär lär vara konstrueradt, och det berättas, att försök dermed på ett och annat håll lära försiggå, men om dessa försök känner man ingenting, lika litet som derom, huravida ett sådant gevär i praktiken är dugligt. Likaså kan man nog teoretiskt konstruera gevär och steg för steg, med 0,5 mm. spelrum, nedgå med kalibern ända till 3 mm., d. v. s. teoretiskt bevisa dessa mindre kalibrars företräde i vissa afseenden, men huruvida dessa teorier äro praktiskt utförbara, är mycket tvifvelaktigt. Att således nu afstanna med all gevärsanskaffning i afvaktan på att kaliberfrågan skall utveckla sig, anser jag, för min del, vara för oss rent af förkastligt.

Att fortsätta med tillverkningen af 1867—89 års gevär vore icke heller klokt, men just derigenom, att vi snart få 100,000 sådana gevär, kan man säga, att gevärfrågan i vårt land kommit i ett betydligt gynnsammare läge, än i andra länder, der det mångenstädes gäller att tvärt öfvergå från en mycket grof till en mycket fin kaliber, då det åter hos oss, genom den öfvergångsform vi valt, i sjelfva verket nu skulle gälla att låta den fortsatta gevärstillverkningen ske i enlighet med den nu föreslagna finare kalibern, på samma gång vi skulle tillägna oss det yppersta, som nu är känt med afseende på repetermekanismen, och just därför, att vi få dessa 100,000 gevär, är det, som man kan stå till svars med att, *då omständigheterna dertill tvinga*, ställa i utsigt en lång öfvergångstid, ty detta gevär motsvarar åtminstone i ballistiskt hänseende ganska stora fordringar.

Då man emellertid nu kan bestämma sig för en gevärsmo-
 dell, som icke blott hvad kalibern beträffar, utan äfven i afseende på repetermekanismen, är alla andra nu kända modeller öfverlägsen, skulle vi begå det största misstag *i alla afseenden*, i finansielt, i tekniskt, i ballistiskt, i taktiskt hänseende, genom att icke *nu* bestämma oss för denna modell och låta den fortsatta gevärstillverkningen ske i enlighet dermed. Om vi fatta ett sådant beslut, skulle Sverige komma att taga ett försprång framför de flesta europeiska makter. Såvidt jag nu kan påminna mig, är det endast Italien, Nederländerna och Rumänien, som varit i det läget, att de *kunnat* bestämma sig för 6½ mm:s kalibern. I alla andra länder har man redan hunnit förskaffa sig gevär af medelkaliber med mer och mindre lyckad repetermekanism för sina arméers *hela* behof, och de enorma kostnader, dessa länder nu ytterligare skulle

*Anslag för
 anskaffning
 af nya eld-
 handvapen åt
 armén.*

(Forts.)

Anslag för
anskaffning
af nya eld-
handvapen åt
armén.

(Forts.)

få vidkännas genom att öfvergå till $6\frac{1}{2}$ mm:s eller än finare kaliber, göra att de sannolikt icke så snart komma att bestämma sig därför. Så kan man säga, att Frankrike, Tyskland, Österrike och Ryssland hafva gevärsfrågan olöst. Hvad det sistnämnda landet beträffar pågår der tillverkning af 7,62 mm:s gevär, och det berättas att i juli 1894 skola 1,790,000 sådana gevär vara färdiga.

Då man vill göra sig till domare i gevärsfrågan, får man icke se saken allt för subjektivt, man måste på ett rätt sätt öfverskåda, huru frågan ter sig i andra länder i förhållande till vårt land, och gör man detta, skall man finna, att gevärsfrågans ställning i vårt land, i fall vi nu besluta oss för $6\frac{1}{2}$ mm:s repetergevärd, blir särdeles gynsam. Ett dröjsmål vore att låta tillfället gå sig ur händerna, och skola vi vänta på kaliberfrågans lösning, om densamma någonsin blir löst, kunna vi få vänta i årtal, men måhända under tiden också försvinna utur de sjelfständiga staternas antal.

De stora fördelar i rent taktiskt afseende, som införandet af ett finkalibrigt repetergevärd skulle hafva med sig, äro särdeles beaktansvärda, ja så beaktansvärda, att endast detta borde bestämma oss för ett sådant beslut. Med den fina kalibern och deraf härledda lätta patronvigten kan infanteristens *personliga* ammunitionsutrustning göras betydligt större än med 8 mm:s kaliber, nemligen 19 à 20 proc, hvarigenom man gör sig mera oberoende af den under pågående strid ytterst svåra ammunitionsersättningen. Gonom repetermekanismen ökas också skjuthastigheten betydligt hos infanteriet. Dess stridssätt är eldstriden, och det gäller att i de afgörande ögonblicken vara öfverlägsen med sin eld. En tysk författare framhåller också, hurusom en med finkalibriga repetergevärd utrustad infanteribataljon, likt en eldsprutande krater, kan i afgörandets ögonblick öfvergjuta fienden med en jemn och snart sagdt ottömlig svärm af kulor.

Regeringen har, enligt mitt förmenande, på ett riktigt sätt uppfattat frågan, och det i regeringens proposition icke minst viktiga är just äskandet af 383,800 kronor till förändringar vid gevärsfaktoriet och ammunitionsfabriken, för att vi fortast möjligt skola blifva i tillfälle att börja fabrikationen. Om nu statsutskottets förslag bifalles, kommer hela gevärsfrågan i ett afgjordt ogynnsammare läge. Så finnes icke något anslag till de omnämnda förändringarne, frågan om infanteriets beväpning lemnas oafgjord eller skjutes åsido, all gevärstillverkning vid egen fabrik kommer att afstanna med september månad 1895, för huru länge kan man icke veta, men åtminstone, såsom det synes, för hela året 1896, och allt detta med den i förhållande till frågans hela omfång ringa vinsten af 10,000 karbiner 1895 i stället för 5,000, plus en besparing af 88,300 kronor, ty hvad Kongl. Maj:t begärt och utskottet nu tillstyrker skiljer sig icke på mer än detta belopp, hvilket väl får anses vara en småsak i denna för armén och för hela landet så ytterst viktiga fråga.

Hvad nu den svagaste delen i Kongl. Maj:ts förslag, eller den i utsigt ställda öfvergångstiden beträffar, är den ju endast en penninge-

fråga. Om den ekonomiska ställningen framdeles blir bättre, eller omständigheterna dertill tvinga, kan ju fabrikationen påskyndas, eller inköp ske från utlandet, och således öfvergångstiden *blifva* kortare. Jag vill icke anföra Italien såsom »*exempel*», men anser mig böra nämna, att der, hvarest man redan år 1891 bestämt sig för ett gevär af 6½ mm:s kaliber med repetermekanism enligt Mannlicher's modell, hade man icke i utsigt, på grund af särskilda finansiella förhållanden, att förr än om 15 år få hela arméns behof fylldt. Men det landet har icke, såsom vi, den stora fördelen att under öfvergångstiden kunna stödja sig på en i ballistiskt hänseende god enkelladdare.

Uti statsutskottets utlåtande finnes i motiveringens andra stycke nerifrån sid. 34 ett uttryck, hvarom jag måste säga, att jag icke kan förstå, huru det kunnat komma in. Det heter: »Vid det förhållande, att den af 1889 års Riksdag beslutade förändring af 1867 års gevär till vapen af liten kaliber, enligt hvad upplyst blifvit, först i september månad 1895 varder fullbordad, samt *frågan om den för våra förhållanden tjenligaste kalibern*, hvaraf de ifrågavarande förändringarne vid gevärsfaktoret och ammunitionsfabriken äro beroende, *icke så vidt känt är blifvit af Kongl. Maj:t pröfvad, etc.*» Förhållandet är emellertid, att kaliberfrågan visserligen på ett grundligt och uttömmande sätt blifvit pröfvad. I början af förlidet år sammanträdde här i hufvudstaden en komité, hvilken det ålåg att pröfva tre då föreliggande gevärsmodeller, nemligen Mannlicher, Krag-Jørgensen och Mauser. Alla dessa gevärsmodeller hade 6½ mm:s kaliber och voro försedda med repetermekanism. Försöken skulle gälla icke blott repetermekanismen de olika modellerna emellan, utan äfven 6½ mm:s kalibern, i förhållande till 8 mm:s kalibern å våra 1867—89 års gevär. Komitén stannade vid att förorda Mauser-geväret, och med anledning deraf inköptes från Mauser 50 stycken sådana gevär — lika med försöksmodellen, men med några smärre förändringar, som komitén föreslagit, — hvilka utlemnades till infanteriskjutskolan vid Rosersberg sistlidne års sommar, der försöken fullföljdes. Derefter voro gevären öfverlemnade till gardesregementena, der de underkastades ytterligare prof, mest i praktiskt och fältmessigt hänseende. Alla öfver dessa försök afgifna rapporter konstaterade Mauser-gevärets förträfflighet i *alla* hänseenden. Nu sistlidne års höst var en svensk-norsk komité sammankallad i Kristiania, hvilken det ålåg att söka öfverenskomma om enhet i afseende på patroner för de gevär, nemligen Krag-Jørgensen's som är föreslaget att införas i Norge, och Mauser-geväret, som nu är ifrågasatt att införas hos oss. Komitén vann också sitt ändamål, hvarigenom de båda förenade rikena skulle komma att få en ammunitionssort, som fullkomligt passade till de begge, i afseende å kalibern 6,5 mm. lika, men i afseende å modellen i öfrigt olika gevären.

Om man nu ser något närmare på statsutskottets utlåtande, der utskottet angifver hvad generalfälttygmästaren och departementschefen anfört, så finner man på sidan 29, att generalfälttygmästaren säger, beträffande arméns förseende med repetervapen, att »den kombinerade

Anslag för anskaffning af nya eld-handvapen åt armén.

(Forts.)

Anslag för
anskaffning
af nya eld-
handvapen å
armén.

(Forts.)

krutkaliberfrågan numerera erhållit önskad lösning». Departementschefen åter säger sid. 33, att han »är fullkomligt ense med generalfältygmästaren i hvad han yttrat om behovet för armén af förbättrade eldhandvapen och *den kaliber och konstruktion*, som åt nämnda vapen böra gifvas» samt »att de försök, som i sistnämnda afseenden under de senaste åren anstälts, oförtydligt gifvit vid handen, att Mausers senaste förbättrade modell å repetermekanism har ett afgjordt företräde framför alla andra nu kända modeller med dylik mekanism, och att lika litet, i fråga om *lämpligheten af den föreslagna kalibern* samt antalet för armén behöfliga nya eldhandvapen, någon meningskiljaktighet kan råda». Icke annat än jag kan finna, strider statsutskottets nyss återopade motivering såväl mot generalfältygmästarens, som mot krigsministerns yttranden, och dock skall den gälla såsom stöd för afslag å Kongl. Maj:ts proposition. Jag vågar alltså, i motsats mot utskottet, påstå, att Kongl. Maj:t är alldeles på det klara med kaliberfrågan.

Då nu denna fråga antagligen i alla händelser kommer att bringas under gemensam omröstning, synes mig på grund af hvad jag anfört, som om större skäl skulle finnas för Första Kammaren att såsom sin mening uppställa Kongl. Maj:ts förslag, än att bifalla utskottets hemställan, hvarför jag, herr talman, vågar yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag oförändradt.

Herr statsrådet friherre Rappe: Det torde vara öfverflödigt att i denna kammare framhålla *repetergevärsfrågans* vikt och betydelse. Redan efter rysk-turkiska kriget, då, såsom herrarne erinra sig, turkarne, ehuru svagare, vunno flere segrar öfver de talrikare ryssarne, tack vare turkarnes utmärkta repetergevä, har man sökt att öfverallt förskaffa sig dugliga repetergevä. De stora staterna voro så angelägna att införa sådane, att de icke ens gáfvo sig tid att först gifva gevären de förbättringar, som äro nödiga för att de skulle blifva fullt fältmässiga. Så började Tyskland redan 1884 att införa repetergevä för hela armén. De hade en kaliber af 11 millimeter. Några år efteråt fann man, att en något mindre kaliber vore att föredraga, och tyskarne måste då af detta och några andra skäl göra om alla gevären. Frankrike följde snart efter. 1886 införde fransmännen sitt Lebel-gevä, som de så mycket berömma. Österrike fick snart ock sitt Mannlichergevä, och sedan har den ena staten efter den andra efter hand förskaffat sig repetergevä. Hvad var det som gjorde, att dessa stater voro så angelägna att anlägga sådana gevär, oaktadt gevären, då de antogos, voro behäftade med rätt stora praktiska olägenheter? Jag vill i detta hänseende endast påpeka, att t. ex. de franska Lebel-gevären laddas mycket långsamt när man vill använda magasinet; man måste nemligen successivt införa den ena patronen efter den andra, till dess magasinet är fullt. Om man sedan i stridens hetta har skjutit magasinet tomt, måste man, ehuru omständigheterna kanske fordrade förnyad snabbeld, åter taga patron efter patron för att fylla

detsamma, hvilket tager lång tid och kan vara ödesdigert, om ögonblicket är afgörande. I afseende å de tyska och flere andra gevär vet icke skytten, när han skjutit magasinet tomt. Han fortsätter i farans stund med sina blindskott troende sig göra skada, men det blir motståndaren, som fortsätter att skjuta *skarpt*, som segrar. Många andra olägenheter förekomma ock som jag nu icke är i tillfälle att närmare beröra. Oaktadt dessa olägenheter, hafva alla stater lagt sig till med repetergevär. Hvad berodde det på, att de voro så angelägna derom? Jo derpå, att i tekniskt afseende, såsom man kan säga, repetermekanismen bättre än någon annan motsvarar den tanke, som ligger till grund för utförandet af hvarje strid, vare sig tänker på krigsteatern i dess helhet eller på enskilda strider. Ett krig utföres icke på det sättet, att man ställer upp sina försvarskrafter hela gränsen utefter, utan man grupperar stridskrafterna efter hvad försvaret gäller på olika operationslinier.

På samma sätt utkämpas icke en strid med samma styrka hela linien utefter, utan det gäller att gruppera sina krafter så, att man kan slå ett öfverväldigande slag på den viktigaste punkten och i rätta stunden. Det är icke en lika ansträngning, som fordras, utan det gäller, att i afgörandets ögonblick göra en samlad kraftansträngning, hvarigenom fienden kastas öfver ända. En krigsman trupp kan i en, om jag får begagna uttrycket parallel strid ganska länge stå emot förluster, som komma jemt, men inträffar på *ett* ställe en *större* förlust på *en* gång, kan icke någon truppstyrka i världen stå emot den. Det är just ett sådant stridssätt, som gynnas af repetergevären, och det är af detta skäl också, som alla stater efter rysk-turkiska kriget så fort som möjligt skaffade sig sådana gevär. I vårt land har man uppskjutit härmed så länge som möjligt, men under tiden har man skaffat sig en öfvergångsmodell i 1867—89 årens gevär, och det har berott derpå, att de repetergevär, som hittills funnits i andra länder, icke kunnat sägas vara *fullt* praktiska. Jag har redan antydt några olägenheter hos dessa gevär och skall nu omnämna några andra. Deribland var en, att gevären bestodo af en massa olika delar, större och mindre. Att sätta i hop dem var en särskild konst; glömdes någon del, var geväret odugligt. En annan olägenhet var att mekanismen icke alltid kunde slutas till. En annan gevärens höga pris. De österrikiska Mannlichergevären kosta t. ex. 72 kronor, då våra gevär kosta endast 36. Herrarne finna, att det var en mängd omständigheter, som gjorde, att man icke kunde antaga någon af dessa gevärsmodeller, då man skulle sätta gevären i händerna på en armé med så ringa öfning som vår. Under tiden förbättrades emellertid gevärsmodellerna år efter år, och man kan säga, att den modell, som nu är ifrågasatt, är, hvad repetermekanismen vidkommer, ett idealgevär, ty jag vet icke, hur man skulle kunna uppfinna ett enklare gevär. De herrar, som voro närvarande vid det föredrag, som hölls i artilleri- och ingenjörshögskolan, voro i tillfälle att betrakta geväret, och de kunna med mig intyga, att ett enklare och mera lättskött gevär än

*Anslag för
anskaffning
af nya eld-
handvapen åt
armén.*

(Forts.)

Anslag för
anskaffning
af nya eld-
handvapen åt
armén.

(Forts.)

detta kan man icke tänka sig. En person, som icke sett geväret, kan på en half timme lära sig att sätta ihop detsamma. I afseende på härdighet att motstå inflytande af väderlek och dylikt hafva gevären genomgått sådana försök, att man icke behöfver hysa någon fruktan härfor. Gevären kunna ock räcka, om icke ett helt fälttåg så dock rätt lång tid utan rengöring. Men när man sålunda kommit till en fullt praktisk modell af repetergevär, då kan ju icke längre någon tvekan råda, att man äfven hos oss bör öfvergå till sådana geväer. Under den behandling, som frågan fått i Riksdagen, hafva också hvarken utskottet eller reservanterna ifrågasatt något annat, än att vi skola öfvergå till repetergevären. Orsaken, hvarför jag tagit upp denna sak, är den, att i medkammaren ett yrkande gjorts derom, att man icke skulle antaga repetergevären. Man kan dock tänka sig, hvart det skulle bära hän, om, sedan alla andra stater fått repetergevär, våra soldater med sin korta öfningstid skulle skickas ut mot fienden utan sådana geväer. Det skulle i moraliskt hänseende göra ett ytterst nedslående intryck och äfven verka högst skadligt i realiteten. Således, repetergevär böra vi förskaffa oss med det första.

Men i afseende på *kaliberfrågan* har såväl utom som inom utskottet någon tvekan visat sig rådande. Föregående talare framhöll redan, att denna fråga är fullt pröfvad, och jag vill fästa uppmärksamheten på, att Kongl. Maj:t i november 1893 tillsatte en svensk-norsk komité, som hade till uppdrag att utarbete förslag till gemensamma bestämmelser för de förenade rikenas handvapenammunition, och detta på basis af kalibern $6\frac{1}{2}$ mm. För öfrigt är det herrarne väl bekant, hvilka fördelar som vinnas genom en minskad kaliber. Man får en mera rak kulbana, så att den, som använder geväer med en sådan kaliber, behöfver icke i så hög grad ega förmåga att bedöma afstånd, inom vissa distanser behöfver han det icke alls. Vidare är stöten mycket ringa af detta geväer, och derjemte kan man utrusta soldaten med vida större antal patroner än förut. Det är så stor skilnad, att om man jämför 11 mm:s gevären med $6\frac{1}{2}$ mm:s geväer, så kan man hafva dubbelt så många patroner till de senare, som till de förra, hvilket naturligen är en stor fördel. När nu $6\frac{1}{2}$ mm:s geväret är så pröfvadt, som jag nämnt, så borde det icke vara någon tvekan att antaga detsamma. Man säger, att det kan ju hända, att uppfinningarna gå derhän, att man får ett geväer med ännu mindre kaliber. Huru långt vill man då gå i kaliberförminskning? Skall minskningen få någon effekt, är det nödvändigt, att det blir en lika stor proportion, som t. ex. emellan 11 och 8, så att man finge gå ned ända till 3 mm:s kaliber. Men 3 mm:s kulor har icke någon tänkt sig, de blifva såsom nålar. Man kan icke döda med en så ringa kaliber; gränsen säger sig här sjelf. Om man således icke kan komma längre, än t. ex. till 5 mm., är den vinst, som derigenom uppstår, allt för ringa i förhållande till de stora svårigheter, som skulle uppkomma, så att det lönar sig icke. Förhållandet är, att på metallurgi-ens

nuvarande ståndpunkt kan man icke åstadkomma en 5 mm:s pipa utan att den blir sprängd i följd af det oerhörda tryck, som uppkommer då projektilen utslungas ur geväret. Just i dagarna har kommit mig i händerna en jämförelse mellan 11, 8 och 6 $\frac{1}{2}$ mm:s gevären, skrifven af en fransman, som deri framhåller 6 $\frac{1}{2}$ mm:s geväret såsom framtidsvapnet — fransmännens gevär har 8 mm. kaliber — och då det nu antagits af Italien, Nederländerna och Rumänien, så är det pröfvadt äfven utomlands, och alltskäl synes för handen, att äfven vi öfvergå till det bästa gevär, som finnes och som visat sig fullt praktiskt.

Men huru förhåller det sig då med *gevärsbehovet* för oss? Det är en vigtig sak att fasthålla, att det är icke endast fråga om 5- eller 10,000 karbiner, hvarom utskottet talar, utan man måste beräkna arméns hela behof. Man får i så fall räkna ett belopp af 2 $\frac{1}{2}$ eller 3 gevär per man, mindre kan man icke hafva. Gör man en kalkyl på det sättet, att hvar man skall hafva ett gevär och räknar man ut, huru mycket som behöfves för infanteriets första uppbåd, och huru mycket som kan erfordras för andra uppbådet, för specialvapnen, samt för landstormen, så kommer man till ett belopp af omkring 240,000 gevär. Då remingtongevären började tillverkas 1867, fortsatte man dermed till dess man af denna modell fått 236,000 gevär, och icke kan man tänka sig att nu förfärdiga ett mindre antal gevär, när vi fått en större armé. Således måste vi hafva minst 240,000 gevär. Nu finnas 100,000 gevär af 1867—89 års modell, och så att säga bakom den skärm, som de bilda, kan man få andrum att under några år utföra de öfriga 140,000 gevären. Men nog måste svenska staten vara beredd på att uppoffra icke så litet för att kunna skaffa armén dessa nödiga gevär.

Allt synes mig, efter hvad jag nu yttrat, tala för, att man borde gå på den väg, som af Kongl. Maj:t blifvit anvisad. Men utskottet har föreslagit att för närvarande ingen anordning af verkstäder för gevärstillverkning i vårt land skulle komma i fråga. Man skulle uppskjuta detta till ett kommande år och för närvarande inskränka sig till att anskaffa 10,000 Mausergevär utifrån. Hvad beror detta utskottets förslag på? Det kan icke bero på annat, än att inom representationen för närvarande råder en afgjord sträfvan att *på alltt sätt och vis* åstadkomma besparingar. Man ser, att i fall man nu skulle gå i författning om gevärsubrikation inom Sverige, skulle man i och med detsamma hafva gifvit på hand en utgift af 7,000,000 kronor till gevär, och det är detta, som man synes icke kunna besluta sig för för tillfället, man ville hafva en viss betänketid. Detta skäl må gälla hvad det kan och vi må fästa oss dervid eller icke, men det är ett faktiskt förhållande, att inom representativen man icke synes vilja i år bestämma sig för en så betydande utgift, utan vill skaffa sig något rådruum, och eftersom teorier icke hjälpa i politiken, der endast de praktiska männen kunna vinna något, så tror jag, att huru mycket man än skulle vilja anstränga sig för att genom-

*Anslag för
anskaffning
af nya eld-
handrapen åt
armén.*

(Forts.)

*Anslag för
anskaffning
af nya eld-
handvapen åt
armén.*
(Forts.)

drifva Kongl. Maj:ts förslag — och jag hoppas, att här icke finnes någon, som ej inser frågans vikt — man dock får finna sig uti att stanna vid hvad utskottet föreslagit. Skulle man inskränka sig till hvad reservanterna föreslagit, eller blott 5,000 karbiner, blir det endast en utgift af 295,500 kronor, en jemförelsevis obetydlig utgift för vapen, när man ser efter, huru mycket man här i Sverige allt hittills anslagit till gevärsanskaffning. Jag har här en tabell, som visar, huru mycket som användts för eldvapen för fältarmén sedan 1867, då remingtongeväret antogs, och gör man en uträkning deröfver, så finner man, att, oaktadt under de tre åren 1877—1879 intet anslag till vapen lemnades, så har dock i medeltal under mer än 25 år närmare 600,000 kronor om året anslagits till denna utgiftspost. Icke får man tänka på, att vi hädanefter skulle kunna anslå ett mindre belopp, och då vore det enligt min åsigt mindre lyckligt att nu anvisa en jemförelsevis så ringa summa som 295,500 kronor. När man icke vill *nu* igångsätta de ifrågasatta ändringarna i vår vapenfabrik här i landet, så borde man åtminstone beställa i utlandet gevär för ett belopp, som står i rimligt förhållande till hvad föregående år utgifvits för gevär.

Det är dessa skäl, som förmå mig att uttrycka den vissa förhoppningen, att utskottets förslag inom kammaren måtte vinna bifall.

Friherre Gripenstedt: Denna gevärsfråga tror jag lämpligen kunna indelas i två spörsmål: 1:o behöfvas nya eldvapen? och 2:o huruskola de i så fall anskaffas? I afseende på den första frågan får jag säga att Mausexgeväret förefaller mig vara ett i alla hänseenden utmärkt vapen och, äfven om kaliberfrågan icke kan anses löst, det bästa vapen, som i närvarande stund står att erhålla. Det vore således i hög grad önskligt, att vår armé kunde blifva dermed beväpnad. Men ännu önskligare är, att särskildt de så kallade specialvapnen kunde blifva dermed försedda. 1867—1889 års gevär hafva i allmänhet i ballistiskt hänseende utmärkta egenskaper, men de äro icke repetergevär. I sammanhang med gevärens förändring föreslogs ej någon repetermekanism, enär man ansåg repetergevären icke vara nog fulländade och de då brukliga modellerna icke vara fullt fältmessiga. Dessa modeller hafva dock antagits för flertalet utländska nationers arméer, och således måtte deras gevär icke vara så synnerligen mycket öfverlägsna våra. Man talar om det moraliska inflytande, repetergeväret har på den trupp, som är dermed beväpnad. Är geväret icke fältmessigt, blifver det moraliska inflytandet icke så särdeles stort. Således tror jag, att vårt infanteri ännu så länge kan anses vara något så när lika väl beväpnadt som de utländska arméerna.

I afseende å specialvapnen ställer sig saken annorlunda. Deras eldhandvapen äro, kan man säga, helt och hållet odugliga, och skulle något behöfvas för att hjälpa upp det moraliska intrycket, är det väl företrädesvis i fråga om dessa. Fäster jag mig vid kavalleriet, så kommer det i de flesta fall att strida på egen hand, att få en helt och

hållet sjelfständig uppgift. Dessutom kommer det att uppträda i mindre antal, hvarjemte dess hufvudsakliga uppgift icke är att strida till fots med eldvapen. I följd häraf måste det känna sig underlägset, i händelse det kommer att stå emot infanteri, och därför behöfver det erhålla ett öfverlägset vapen.

Hvad jag nu sagt om kavalleriet tror jag kunna gälla äfven ifråga om öfriga specialvapen. Alltså tror jag det vara absolut nödvändigt, att specialvapnen beväpnas med repetergevär. Beträffande infanteriet, kan man ännu dröja dermed. Men den tid kommer nog, då repetergevär måste anskaffas äfven för infanteriet.

Den andra frågan angår sättet för gevärens anskaffning. Antingen man redan nu, för att få ett försprång framför andra nationers arméer, vill anskaffa ifrågavarande gevär eller uppskjuta dermed, bör anskaffningstiden icke göras för lång. Jag tror, att det uttalande, som statsutskottet vid 1891 års riksdag hade, ännu eger och kommer att allt framgent ega sin tillämpning. Utskottet sade då, att utskottet »i likhet med motionären anser den tid, under hvilken gevärsmo- dell ombytes, vara för arméns stridbarhet synnerligen kritisk och således beslutad gevärsförändring snarast möjligt böra genomföras». Nu föreslår regeringen en öfvergångstid af 12 år. Men efter all sannolikhet skulle efter den plan, som är föreslagen, öfvergångstiden blifva ännu längre, ty på dessa 12 år skulle 100,000 gevär vara förfärdigade, men detta antal vore ej tillräckligt. Dessutom kan man förutse, att ett antal gevär skall förslitas genom de använda stålman- tlade kulorna.

Således tror jag, att den beräknade tillverkningen af 10,000 gevär årligen är tilltagen alldeles för liten, när man nu skall anskaffa gevär. Nu finnas två alternativ för en gevärsanskaffning på en gång. Antingen kan man beställa gevären utomlands vid ett af dessa faktorier, der man kan få större massor färdiga på en gång. Men måhända blifver kostnadssumman i sådant fall alltför stor. Man kan då, såsom mindre stater, såsom mindre bemedlade personer göra, köpa på afbetalning. Vill man icke låta göra gevären utomlands, utan inom landet, som ju är önskligt, tror jag icke, att beställningen bör utföras endast vid statens faktori, utan tror jag, att man bör infordra anbud äfven från de enskilda vapenfabriker, som här i landet finnas och möjligen komma att uppstå. Statens faktori behöfde därför icke blifva utan arbete, men dess verksamhet skulle mestadels komma att bestå i sammansättningar och reparationer. Nu säger man, att fara är att arbetsbrist nästa år skall inträffa vid faktoret, om Kongl. Maj:ts förslag icke antages. Jag tror ej, att det är så farligt, ty de förändrade gevären blifva icke färdiga förrän mot slutet af nästa år, och om Riksdagen nästa år vill bevilja anslag till nya maskiner, är det icke för sent att då sätta dem i verksamhet. Deremot synes, som om, ifall hela antalet eller ett större antal gevär skulle på en gång beställas vid faktoret, när beställningen gjorts färdig, skulle den lock out, som man nu fruktar, inträffa, hvarförutom de maskiner, som behöfva anskaffas för en hastig tillverkning, skulle blifva alltför kostsamma.

Anslag för anskaffning af nya eld- handvapen åt armén.

(Forts.)

Anslag för
anskaffning
af nya eld-
handvapen åt
armén.

(Forts.)

Nu förefaller mig, som om en och annan förbisåge att arméns beväpning är hufvudsaken och i stället fäste största vigten vid att faktotriet förseddes med en lagom sysselsättning under en lång tid. Jag för min del anser arméns beväpning vara hufvudsaken. När nu specialvapnen enligt beräkning behöfva 20,000 karbiner, synes det mig icke vara för mycket att första året beställa 10,000 och på samma gång förvärfva rättighet att mot patentafgift få inom landet tillverka gevär för infanteriet. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Pettersson, Fredrik Emil: Efter den sakliga utredning, frågan undergått från statsrådsbänken, torde föga i själfva saken vara att tillägga. Jag vill endast fästa mig vid några yttranden, som blifvit fälda af den förste talaren med anledning af mitt uppträdande vid remissdebatten. Studerar man statsrådsprotokollet och utskottsutlåtandet närmare, så torde man lätt finna, att utskottet gått frågan ganska långt in på lifvet. Visserligen har det sönderklippt densamma i två delar och bortsett från den ena delen, men åt den andra delen har det i stället egnat sig så mycket mera.

Kongl. Maj:t har i propositionen satt ned det af generalfälttygmästaren begärda antalet karbiner till 5,000, men man får ej någon uppfattning om, huruvida det pris, hvarmed den åsyftade firman åtnöjts för det högre antalet, äfven skulle kunna erhållas, derest beställningen inskränktes till nämnda 5,000. Det är, såsom den förste talaren erkände, två grundelement, som göra sig gällande i Kongl. Maj:ts proposition, nemligen att »krutkaliberfrågan numera erhållit önskad lösning» och att, tack vare den »fullt säkra» tillgången af 100,000 gevär landet, skulle »i lugn» kunna tillgodogöra sig den nya gevärsmodellen. Hvad nu den första frågan beträffar, så må man verkligen undra, om den nått sin lösning. Och äfven om den nått den anhaltstation, som herr Brehmer omnämnde, tror han, att uppehållet vid denna station *skall fortfara i 12 år*, att alla de uppfinningar, som nu i rastlös fart jaga hvarandra, skola med en gång afstanna? Jag tror det icke. Angående den andra punkten ber jag att, beträffande den så kallade »säkra tillgången» på 100,000 gevär få nämna, att, när statsrådsprotokollet skrefs, funnos icke mer än cirka 50,000 gevär färdiga. Och två somrar och en vinter förgå, innan antalet är fullt. Den förste talaren nämnde, att Sverige med detta antal fylldt vore i gynsamare läge än andra länder. Deremot vill jag hänvisa till herr statsrådets yttrande, att 100,000 gevär icke äro tillräckliga ens för den första uppsättningen, utan att efter urtima Riksdagens beslut till densamma kräfdes omkring 120,000 gevär. Jag bestrider visst icke, att geväret är enkelt och lättskött, är ett idealgevär i dag, men om 12 år är det kanske icke så. Äfven andra faktorer spela här in, nemligen krutfrågan och kaliberfrågan, och äfven den minsta förändring, någon af dessa faktorer undergå, ställer gevärfrågan i helt annan dager.

Hvad beträffar den svenska vapenfabrikationen, som särskildt tilltalade den första talaren, erkänner jag villigt nyttan af att hafva en

sådan fabrikation här i landet. Men för att fylla sin uppgift och vara till nytta för armén måste den få *en helt annan omfattning* än hvad i den kongl. propositionen omförmäles. I likhet med friherre Gripenstedt tror jag, att, vilja vi komma någon väg, måste vi, jemte det vi tillverka gevär här hemma, äfven söka skaffa sådana utifrån. Den förste talaren sade, att öfvergångstiden är en penningfråga. Deri instämmer jag. Han tog vidare exempel från Italien och nämnde, att detta land på grund af sin dåliga finansiella ställning icke förr än efter 15 år får sin armé färdigbeväpnad. Så torde emellertid icke förhållandena nu vara. Italien ligger nemligen för närvarande i underhandling med firman Mauser om att på en gång få en och en half million gevär på afbetalning under 15 år.

Då denna fråga är arméns ovilkorligen viktigaste, i förhållande till hvilken andra frågor ega underordnad betydelse, anser jag att densamma bör skjutas fram att först af alla lösas. Här i Sverige hafva vi i fråga om militära anslag, som synas vara väl stora, vidtagit den åtgärd att fördela dem på en längre följd af år. Jag bestrider ej riktigheten af ett sådant tillvägagående, då det gäller anslag till t. ex. fästnings- och kasernbyggnader, men behof finnas, hvilka icke böra på längre tid fördelas. Här ställa vi nu allt på framtiden. Vårt ammunitionsbehof skall fyllas på 5 å 6 år, vår beväpning på 12 år, vår sjukvård ordnas på cirka 7 år, våra fästningar skola byggas — jag kan icke säga på huru lång tid, men icke blir det inom den närmast öferskådliga framtiden. Men under tiden äro vi icke i något enda afseende beredda. Vore det då icke bättre att skjuta fram den viktigaste frågan och låta de andra hvilas under tiden? Jag vet nog, att många ej dela dessa åsikter men jag håller likväl före, att, när nationen gör så stora uppoffringar för arméns utveckling, och år från år dess budget ökas, är det ock arméns skyldighet att vidtaga alla de reformåtgärder, som kunna bidra till att den på bästa sätt kan i farans stund fylla sin uppgift. Bland sådana reformåtgärder torde vara, att armén äfven med undanskjutande af andra önskningsmål söker ernå det för densamma viktigaste, och detta är onekligen för närvarande gevärsfrågans lösning. Genom detta tillvägagående i förening med de besparingar, som kunna ega rum genom vidtagande af förändringar och förenklingar i förvaltningen, beklädnaden och utrustningen, torde bättre resultat kunna vinnas äfven utan ökade utgifter. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Fränckel: Då, såsom af handlingarna synes, jag icke kunnat biträda majoritetens i utskottets förslag i afseende på denna fråga, torde det tillåtas mig, ehuru icke fackman, att angifva de skäl, som för mig varit afgörande.

För mig synes det vara klart, att i och med detsamma den urtima Riksdagen beslöt en ny arméorganisation af den omfattning som skedde, måste, såsom en gifven följd deraf, man vara beredd att förse hären med eldvapen och sådana, som äro ändamålsenligare än de gamla.

Anslag för anskaffning af nya eld-handvapen åt armén.
(Forts.)

*Anslag för
anskaffning
af nya eld-
handvapen åt
armén.*

(Forts.)

Om jag för min del således med tveksamhet biträdt 1889 års beslut, att ändring af gamla gevär för en så stor summa som 1,688,000 kronor skulle utföras, så kan jag dock icke neka till, att den erfarenhet, som nu vunnits om 1889 års modell, har varit af beskaffenhet, att man icke har skäl att vare sig i det ena eller andra afseendet ångra detta besluts genomförande. Neka kan ju icke, att den ändring, som med nämnda belopp åstadkoms, lyckats till den grad väl, att, när man jemför ett sådant ändradt gevär med det, som nu ifrågasättes, resultatet måste anses särdeles godt, och att således de 100,000 gevär, som på detta sätt stälts till arméns disposition, äro i många fall användbara och tillräckliga. Vidare har man, såsom vi nyss hörde från statsrådsbanken, genom dröjsmålet med nyanskaffningen vunnit på, att man icke förhastat sig, då nu fråga föreligger att antaga *magasinsgevär*. Att anskaffandet af ett sådant gevär var nödvändigt, derom voro vi redan då öfvertygade. Genom dröjsmålet har vunnits, att konstruktionen af magasinsgevär ytterligare förkofrats, och, ehuru jag för min del kan bedöma konstruktionen endast från rent mekanisk synpunkt, synes mig Mauseargeväret vara så fullkomligt, att man, såsom regeringen anfört, måste påstå, att numera någon tvekan icke kan råda om, att detta gevär är det bästa, som för närvarande kan åstadkommas.

Ser jag på, hvilka anslag under årens lopp beviljats för att åstadkomma ofvannämnda ändring af gevär, torde böra påpekas, att då man år 1890 började med 300,000 kronor, slutade man 1894 med 550,000 kronor. Och den summa, som nu för detta ändamål användts, uppgår till något öfver 2 millioner. Under sådana förhållanden bör det vara alldeles gifvet, att vid en tidpunkt sådan som denna, då arméns numerär blifvit ökad, detta anslag snarare måste höjas än minskas. Jag kan således icke finna annat, än att den åsigt, som gjort sig gällande bland reservanterna, hvilka vilja nedsätta ett så viktigt anslag som det förvarande till endast 295,500 kronor, är i högsta grad förkastlig, och jag kan icke tänka mig, att en sådan åsigt skall vinna Riksdagens bifall. — Hvad som gjort att jag icke kunnat biträda utskottets förslag har varit det ovanliga i beslutets förutsättningar. I afseende härå ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att utskottet funnit sig på enskild motionärs framställning föranlåtet att höja anslaget till karbiner till dubbelt antal mot hvad Kongl. Maj:t begärt, att utskottet i strid mot Kongl. Maj:ts derom uttalade åsigt dervid följt en underordnad myndighets begäran om större anslag till karbiner. På samma gång har man strukit samma myndighets begäran om anslag till förändringar vid gevärsfaktoriet och ammunitionsfabriken. Går man vidare till utskottets motivering för detta beslut skall man finna, att utskottet satt i fråga, huruvida Kongl. Maj:t pröfvat den kaliber, som här föreslagits. I afseende härå behöfver jag endast hänvisa till den kongl. propositionen för att kammaren skall finna att en sådan pröfning verkligt försiggått. Och vi hafva i dag från statsrådsbanken hört uppgifvas, att denna pröfning varit mycket noggrann. Jag tror således, att i fråga härom utskottet icke haft grundad anledning att förklara kalibern icke vara nog pröfvad. — I moti-

veringen för utskottets beslut har vidare framhållits, att det vore tvifvel underkastadt, huruvida man kunde få de 5,000 karbiner, Kongl. Maj:t föreslagit, på samma vilkor som, enligt uppgift, 10,000 kunde erhållas. Jag tror ej, att på utskottets bord förelegat något, som kunnat grunda ett sådant tvifvelsmål, och om så varit förhållandet, tror jag att det varit vilseledande, ty om en konstruktör, sådan som herr Mauser, ser möjligheten att få sin gevärsmo- dell antagen af svenska staten och utsigt att för en beställning af 100,000 gevär och 20,000 karbiner få en dryg patentafgift skulle han väl vara minst sagdt besynnerlig, om han hängde upp denna fråga på om han nu får beställning på 5,000 karbiner mer eller mindre. Jag kan ej finna annat, än att Kongl. Maj:ts förslag att beställa 5,000 i stället för 10,000 kan fullt försvaras.

*Anslag för
anskaffning
af nya eld-
handvapen åt
armén.
(Forts.)*

Det besynnerligaste af allt i denna fråga synes mig dock vara, att utskottet i föreliggande förslag icke velat, så att säga, knäcka frågan i den vidd, Kongl. Maj:t åsyftat. Så vidt jag förstått Kongl. Maj:ts proposition, har regeringen först och främst önskat att få fastslaget, att man är beredd att antaga ett »magasinsgevär» af *Mausers konstruktion och med denna konstruktion en kaliber om 6,5 mm.* Men derjemte har regeringen ansett, att man i sammanhang med beställningen af dessa karbiner skulle redan nu rusta sig för en gevärstillverkning, som, efter hvad vore att hoppas, i framtiden skulle helt och hållet kunna ske inom landet. I det fallet tror jag, att bakom utskottets förslag ligger en tanke på möjligheten för de privata verkstäderna att kunna åtaga sig ifrågavarande beställningar och ett underkastande af möjligheten för Eskilstuna gevärsfaktori att fylla behovet. Jag får erkänna, att äfven jag såsom gammal verkstadsman varit af samma åsigt, ända tills jag för två år sedan var i tillfälle att med statsrevisorerna besöka gevärsfaktoret i Eskilstuna. Jag kom då till det resultat, att nämnda gevärsfaktori, såvidt man kan döma af ett så kort besök, var på ett utmärkt sätt anordnad, att der arbetade cirka 300 man, hvilka ådagalade stor arbetsskicklighet, som icke kan förvärfvas på kort tid, utan kräfver stor vana. Äfven fick jag den upplysning, att med de lokaler, som der finnas, och de anordningar, som påkallats af remingtongevärens ändring, genom anskaffande af högst få ytterligare verktyg verkstadens tillverknings kapacitet skulle kunna bringas upp med ungefär 50 procent. Under sådana förhållanden tror jag för min del, att Kongl. Maj:t haft grundade skäl att yrka på att tillverkningen för statens räkning af de nya gevären i någorlunda stor skala åtminstone bör påbörjas vid statens egen verkstad. Om det sedermera, på så sätt åtskilliga talare yttrat, skulle visa sig, att denna gevärsanskaffning ginge för långsamt, och att ytterligare anskaffning vore af behovet påkallad, så torde icke något hindra, att äfven privata verkstäder slog sig på denna gevärstillverkning.

Efter de upplysningar jag vunnit och efter de uppgifter som här lemnats om priset, som ifrågavarande gevär skulle få betinga, tror jag icke, att det är möjligt för någon privat verkstad att *med fördel* slå sig på denna tillverkning. Ty när man ser verkstaden i Eskilstuna, finner

Anslag för anskaffning af nya eld-handrapen åt armén. man, att en hel mängd speciella verktyg erfordras, hvilka en privat verkstad, som ej uteslutande har arbete af ifrågavarande beskaffenhet, svårigen vill förskaffa sig.

(Forts.)

Men det är en annan olägenhet, som vidlåder utskottsmajoritetens förslag. Genom att föreslå dubbla antalet karbiner mot hvad Kongl. Maj:t föreslagit åsyftar man att icke för länge fördröja vapenanskaffningen för armén — och att anskaffningen bör ske så fort som möjligt är ett fullt riktigt resonnement — men jag undrar, om icke dröjsmål just kommer att uppstå, i fall de förändringar vid faktoriet, som begäras i Kongl. Maj:ts proposition, icke nu beviljas. Om, såsom här nämnts, ändringen af de gamla gevären afslutas i september 1895, så är det behöfligt, att de nya maskinerna då äro klara att sätta i verksamhet i fabriken, och att den skickliga arbetspersonalen blifvit van vid desamma för tillverkning af de nya gevären. Kan så icke ske, måste antingen arbetarne afskedas eller öck, för att man ej måtte beröfvas den dugliga arbetspersonalen, några nödfallsarbeten uppsökas. Jag tror således, att den förbättring, man velat vinna, blir en försämring.

Ser jag vidare på den ifrågasatta nedprutningen, så belöper den sig till 88,300 kr. Detta belopp måtte väl, åtminstone för denna kammare, icke spela någon rol, då fråga är att göra allvar af en så viktig sak som den nu föreliggande.

Man har vidare sagt, att man genom den ifrågasatta karbinbeställningen icke fastslår de nya gevären. Jag förstår icke saken från militärisk synpunkt, men ur rent ekonomisk synpunkt vågar jag påstå, att står man på denna ståndpunkt, skulie man icke beställa en enda karbin. Ty det kan väl icke vara eder mening, mine herrar, att belasta vårt förråd med 10,000 karbiner af en kaliber för att möjligen ett annat år besluta anskaffandet af ett gevär af annan kaliber för infanteriet. Af allt framgår, att man så snart som möjligt bör söka komma derhän att få blott en och samma kaliber, d. v. s. ett slags ammunition för hela armén.

Med hvad jag nu tagit mig friheten yttra har jag endast velat visa, att jag med den lilla sakkännedom, som jag i detta ämne eger och som naturligtvis gäller endast det rent industriella, haft grundad anledning att icke obetingadt biträda utskottets förslag. Efter hvad som i dag yttrats af herr statsrådet derom, att han för sin del ej vidare håller på sitt förslag, kan det omedelbart ej falla mig in att framställa yrkande om bifall dertill. Jag måste därför, satt i valet mellan hvad som bör ske och icke ske, rösta för utskottets förslag.

Herr vice talmannen: På grund af hvad i denna fråga förekommit hade jag ej tänkt deri yttra mig, men då föregående talare funnit det något egendomligt, att statsutskottet på en enskild motionärs framställning höjt det antal karbiner, som skulle beställas, från 5,000, som Kongl. Maj:t föreslagit, till 10,000, har jag ansett mig böra i ämnet meddela några upplysningar. För en hvar, som åhört debatten i

utskottet, torde det varit klart, att ett bifall af Riksdagen till Kongl. Maj:ts proposition icke vara att vänta. Från utskottsafdelningen inkommo i frågan två olika alternativ, hvilka båda återfinnas i utskottets betänkande. Det ena alternativet var framställt af ledamöterna på afdelningen från Första Kammaren, hvilka på det sätt ville bifalla Kongl. Maj:ts framställning och den i ämnet afgifna motionen, att de föreslogo, att anslag skulle lemnas till inköp af 10,000 karbiner. Det andra, framlagdt af ledamöterna från Andra Kammaren, bibehöll den siffra, Kongl. Maj:t föreslagit, eller 5,000, men afslog alla anslag till utvidgning af och maskiner för verkstäderna. När frågan förekom till afgörande inom utskottet, och vi, såsom sagdt, voro öfvertygade om att Kongl. Maj:ts förslag icke hade någon utsigt att vinna framgång, måste alla, hvilka ansågo denna fråga vara en af de viktigaste på denna hufvudtitel, ena sig om hvad som syntes kunna främja det bästa möjliga beslut. Till följd häraf enade vi ledamöter i utskottet från Första Kammaren oss om att bifalla det högre af de föreslagna anslagen och förorda inköp af 10,000 karbiner. Vi hade dessutom härför ett särskildt skäl som jag skall be att få meddela. Till utskottet ankom nemligen från herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet ett meddelande om att han från generalfältygmästaren mottagit en skrifvelse, hvilken statsrådet ansåg böra delgifvas utskottet. Denna skrifvelse egde följande lydelse:

*Anslag för
anskaffning
af nya eld-
handvapen åt
armén.
(Forts.)*

Till herr statsrådet och chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet.

Enligt meddelande af agenten för firman Mauser, herr Franz Marcatty från Berlin, som för närvarande befinner sig i Stockholm, har bemälda firma, hvilken, vid de i sistlidne november genom herr Marcatty förda underhandlingarna, angifvit villkoren dels för leverans till svenska staten af 10,000 repeterkarbiner, dels för medgifvande att vid svensk statsverkstad tillverka repetervapen enligt Mausers senaste patent, förklarar, att firman Mauser, helst om patentafgift icke samtidigt ställes i utsigt, ej är villig att träffa aftal om leverans af ett *mindre* parti karbiner än 10,000 st.

Detta nu för mig anmälda förhållande har jag ansett mig böra omedelbart bringa till herr statsrådets kännedom.

Stockholm den 26 februari 1894.

E. J. Breitholtz,

Generalfältygmästare och chef för artilleriet.

John Bratt.

När denna skrifvelse kom till utskottets kännedom, är det naturligt att derigenom styrktes deras mening, hvilka önskade att få fram detta antal, 10,000 karbiner, ty min och, såsom jag tror, mina kamraters öfvertygelse är, att om Första Kammaren stannar vid att bifalla Kongl. Maj:ts proposition och Andra Kammaren antager reservan-

*Anslag för
anskaffning
af nya eld-
handvapen åt
armén.*
(Forts.)

ternas från Andra Kammaren förslag, utsigten är mycket liten för ett bifall i den gemensamma voteringen till Kongl. Maj:ts förslag, utan man får då ett anslag till 5,000 karbiner, hvilket anslag enligt all sannolikhet icke kommer till direkt användande, då fabrikanten herr Mauser nekat emottaga så liten beställning.

Detta synes mig vara ett godt skäl för dem, som önska det högre antalet, och dertill kommer att, sedan armén numera fått ett nytt gevär, den har ett i många hänseenden godt vapen, men att deremot specialvapnens karbiner äro synnerligen dåliga, hvarför deras vapen behöfva i första hand utbytas. Jag tror därför, att, om man vill arbeta för att för det vigtiga ändamålet så mycket som möjligt nu göres, man bör antaga utskottets förslag, hvartill jag därför yrkar bifall.

Friherre Klinckowström: Jag har af de principiella skäl, jag hade äran anföra, då jag senast hade ordet rörande denna hufvudtitel, uttalat, att jag komme att förena mig med Andra Kammarens reserwanter.

Äfven nu får jag yrka, att, med afslag å statsutskottets förslag i denna punkt, kammaren måtte antaga den af tolf utskottsledamöter från Andra Kammaren afgifna reservationen derom, att anslaget måtte sättas till 295,500 kronor. Jag vill derjemte erinra, att uppskjutandet af ett anslag icke är detsamma som afslag derå. Jag tror det är nödvändigt för statsregleringen vid denna riksdag att mycket hushålla med styfvarne. Blifva vi nog lyckliga att kunna med eller mot regeringen genomdrifva höjda tullar på spanmål och mjöl, vinna vi en tillgång på två eller tre millioner, och vi kunna då nästa år mycket lättare bevilja detta anslag, än vid denna riksdag kan ske.

Herr Björnstjerna: Enligt en tabell i detta häfte angående gevärsfrågan, hvilket, efter hvad jag tror, blifvit utdeladt bland Riksdagens ledamöter, finner man att Sverige, Grekland, Serbien och Montenegro äro de enda stater, som för närvarande icke hafva repetergevär. Att vi således måste skaffa oss repetergevär, derom äro väl alla ense, men nu är frågan, när och på hvad sätt anskaffningen skall börja. Det har på samma bänk, der jag sitter, två gånger yttrats, att Kongl. Maj:t i sin proposition icke äskat mer än 5,000 karbiner, men jag ber att få fästa uppmärksamheten på att, när herr statsrådet och chefen för kongl. landförsvarsdepartementet nedprutat antalet till 5 000 karbiner, skedde detta under förutsättning att 372,500 kronor skulle beviljas till gevärsfaktoriets ombyggnad och 11,300 kronor till förändringar af ammunitionstabriken. Det var under denna förutsättning herr statsrådet ansåg, att det kunde anstå med anskaffandet af ett större antal karbiner. Generalfältygmästaren ansåg, att vid jmförelse mellan gevär och karbiner det vore nödvändigast att först anskaffa karbiner. Hans yttrande återfinnes på sid. 50 i utskottets betänkande. Generalfältygmästaren yrkade på ett anslag af 974,800 kronor för anskaffande af gevär och gevärsfabrikernas ombyggnad. Statsrådet åter nedsatte anspråket till 679,000 kronor under förklarande, att anskaffandet med detta anslag

årligen skulle taga en tid af tolf år. Utskottets majoritet har nu föreslagit 591,000. Med ett sådant anslag årligen skulle för anskaffandet åtgå $15\frac{2}{3}$ år. För min del skulle jag mycket gerna tillstyrka det högre anslaget, men det tyckes icke vara mycken sannolikhet för, att detta kan bifallas vid gemensam votering. Deremot föreställer jag mig, att det förslag, som nu framkommit, nemligen om anskaffandet af 10,000 karbiner, kan hafva utsigt att vinna framgång, helst vi nu hört, att herr statsrådet och chefen för landförsvarsdepartementet äfven tillstyrkt detta förslag. Jag får således förorda bifall till detsamma.

*Anslag för
anskaffning
af nya eld-
handvapen åt
armén.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande den nu föredragna punkten yrkats: 1:o att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o af herr *Brehmer*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; samt 3:o af friherre *Klinckowström*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innefattades i den af herr A. Persson med flere vid punkten afgifna reservation.

Härefter gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

19 punkten.

Friherre *Klinckowström*: På de skäl, jag redan förut anfört, vill jag yrka afslag på denna punkt och bifall till reservationen.

*Anslag till
mobilise-
ringsammu-
nitien.*

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande punkt annat yrkande icke framstälts, än att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla det förslag, som innefattades i den vid punkten afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

20—23 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

På framställning af herr talmannen uppsköts den fortsatta behandlingen af förevarande utlåtande till aftonsammanträdet.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>Roman</i>	under 14 dagar från denna dag,					
»	<i>Stephens</i>	» 14 »	fr. o. m. den	8	i denna månad,		
»	<i>Widmark</i>	» 12 »	»	»	10	»	
»	<i>Larsson, Liss Olof</i>	» 14 »	»	»	10	»	och
»	<i>Arhusiander</i>	» 14 »	»	»	13	»	

Kammaren åtskildes kl. 3,15 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.